

Софийски Университет „Св. Климент Охридски“
Философски Факултет
Катедра „Логика, етика и естетика“
Програма „Философия с преподаване на английски език“

ЕПИСТЕМОЛОГИЯ НА ЛЪЖАТА В ПУБЛИЧНАТА СФЕРА

АВТОРЕФЕРАТ

**НА ДИСЕРТАЦИЯ ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНА И ОБРАЗОВАТЕЛНА
СТЕПЕН „ДОКТОР“**

**професионално направление: 2.3 Философия
(Философия с преподаване на английски език)**

превод от английски

Ханс Краух

Научен ръководител: Проф. д-р. Александър Л. Гънгов

© 2017

ТЕХНИЧЕСКИ ДАННИ

Спецификация	Брой
Страници на дисертацията (без библиографията)	102
Думи	31,112
Знаци (без интервалите)	165,729
Знаци (с интервалите)	196,797
Брой страници според БДС (1800 знака на стр.)	109
Увод	2 стр.
Глави:	4
Първа	9 стр.
Втора	32 стр.
Трета	30 стр.
Четвърта	26 стр.
Заклучение	1 стр.
Основни приноси	2 стр.
Библиография	2 стр.
Шрифт: Times New Roman	12 пункта
Разрядка на оригиналния текст	25 пункта
Библиографски източници общо	14

Съдържание

Увод:	5–
7.	
Глава 1: Въведение в ролята на философията и епистемологията:	7–
16.	
1.1: Вярвания / убеждения:	9–11.
1.2: Истина:	11–13.
1.3: Намиране на обяснение / оправдание:	13–14.
1.4: Заключение и ролята на етиката:	14–16.
Глава 2: Човешко поведение:	16–
48.	
2.1: Свободна воля:	16–
38.	
2.2: Концепция за безкрайност:	38–
39.	
2.3: Фрактално поведение при хората:	39–42.
2.4: Субективност и обективност:	42–46.
2.5: Рационална ирационалност:	46–48.
Глава 3: Природа на лъжата:	48–77.

3.1: Общи дефиниции и концепции:	49–53.
3.2: Разкриване на лъжата – изкуство или наука?:	54–63.
3.3: Пропаганда:	63–73.
3.4: Основание за съществуване - Raison d'être:	73–77.
Глава 4: Публична сфера:	78–104.
4.1: Изложение на концепции:	78–93.
4.2: Култура:	93–
101.	
4.3: Икономика:	102–104.
Заклучение:	105–106.
Основни приноси:	106–107.
Библиография:	108–109.

Увод

Това, което следва, би трябвало да представлява задълбочен преглед на концепциите и откритията в дисертацията ми. Няма по-приятно нещо от това да се съсредоточим върху малка част от философското познание и да го развием в дълбочина. За съжаление, нещата, които намирам за важни, изискват ясното разбиране на някои много основни философски концепции - такива като идеология или култура, които са (и вероятно винаги ще бъдат) подложени на ожесточен дебат относно тяхното значение.

Изразените в този труд становища и коментари са направени по-скоро заради необходимостта да се избегне объркване, отколкото с намерението да се обхванат най-много теми. Наблюдавам обща тенденция в историята на философията, която се състои в това, че когато един автор пише произведение, впоследствие има нужда да се върне отново към него и да публикува поредица от редакции в отговор на масовото неразбиране на произведението му. Още по-лошото е, че понякога то не бива оценено по достойнство и прочетено до смъртта на неговия автор, така че той няма възможността да направи редакции (Маркс е може би най-добрият пример за това какво може да се случи, ако човек не е жив, за да защити целостта на

творчеството си).

Давам си сметка, че това е неизбежно. В твърде ограничения ми опит е имало моменти, в които и най-ясните ми цитати и мнения са били оспорвани. С оглед на това, би било удовлетворяващо да завърша този проект с малко на брой или без твърди опровержения на изложеното. Ако все пак има несъгласия, бих предпочел те да доведат до конструктивно подобрене на изразените доводи вместо до разрушаване на всичко.

Сигурно е, че вместо да добия чувство за облекчение и завършеност от приключването на работата по дисертацията ми, тя остави само усещането за нещо недовършено. Пълното и правдиво обхващане на темите, които бих искал да обсъдя, би изисквало обема на няколко дисертации и години допълнителна работа. Вместо да представлява завършено произведение, това, което се получи от труда ми, е, че се разкри още поле за работа. Накратко казано, тази дисертация представлява етап, който поставя основата за навлизане още по-дълбоко в света на философията.

Основните разгледани от мен концепции трябва да бъдат разбирани изцяло в светлината на това, какво представлява публичната сфера и как лъжата и разбирането на истината се отнасят към тях. Основната тема на дисертацията цели оборване на теорията за свободната воля в рамката на нихилизма и представянето на идеята, че илюзиите са необходима и съществена част на човешкото състояние. Обективността е тясно дефинирана и е в много по-малка степен свързана с човешкия опит, отколкото ние бихме могли да си представим.

Опитал съм се да обединя отново обективността и субективността в една и съща сфера на истината, задавайки им ясно определени граници в тази сфера. Положил съм много усилия да дефинирам и обясня тези концепции, тъй като това е свързано с човешкото поведение и с разбирането как можем да действаме едновременно и заедно, *en masse*, за да измамим и манипулираме останалите в групова среда.

През последните няколко години от обучението ми в Софийския университет съм стигнал до няколко важни открития, които съм включил в дисертацията си. Не очаквам в завършената ми работа да бъде намерено нищо радикално или провокиращо из основи статуквото по отношение на континенталната философия. Не вярвам, че философията е пред заплаха от изчезване, нито пък се страхувам да бъда обявен за непопулярен или за бунтар. Философите в историята на философията (като Славой Жижек днес, Фидрих Ницше или Карл Ясперс в недалечното минало, или Еразъм Ротердамски по времето на Ренесанса) са създали прецедент, заявявайки гордо своето собствено мнение, без да се интересуват колко неортодоксални и непопулярни може да ги направи това.

Това, което следва, е преглед на някои от темите, присъстващи в дисертацията.

Глава 1

Въведение в ролята на философията и епистемологията

Ще обхванем важноста на смисъла и произхода на нашия опит и познанието за света около нас. Разгледани са целите/дефинициите на философията, включително: епистемология, съществуване, идеология, култура, вяра, и познание. Представено е въведение във философските корени на истината и лъжите. Други разгледани теми са защо лъжата е важна във философско отношение, какво представлява публичната сфера и представянето на въведение в етиката на лъжата и на морала, съдържащ се в лъжата; също така какво означава да бъдеш философ и да философстваш.

Ще разгледаме идеята, че възприятието е несъвършено, но то е всичко, с което разполагаме, така че бихме могли да го приемем като част от това какво означава да бъдем хора.

Ще разгледаме в дълбочина въпроса, че обоснованата вяра не е същото нещо като познанието. В главата са представени още въведение в концепциите за безкрайност и крайност, както и въведение в естетиката като съотнасяща се до лъжата, заедно с обяснение на важността на това разбиране отнасящо се до епистемологията, желанието и познанието. Обърнато е внимание и на значението на отговорността и е направено въведение в концепциите за идеология и език.

В допълнение, тук разглеждам в дълбочина ролята на науката в този въпрос. Истина е, че науката не е единственият академичен клон, който търси отговора на въпроса „какво“ в обективната реалност. Решението не е философията да бъде погълната от науката. Да направим философията наука би означавало тя да се превърне в нещо, което не би могла да бъде, въпреки че хората постоянно правят тази грешка и като резултат от нея се появяват странни религии като хуманизма. Ние нямаме нужда да бъдем приети от науката, но се нуждаем от това да приемем науката като допустим метод за преследване на истината. Към каква странна концепция се придържаме – от една страна, много от нас биха искали философията да се превърне в наука, от друга, някои от нас презират науката, смятайки я за твърде ограничена. Това, което трябва да направим, е да приемем ограниченията на науката и максимално да използваме доказателствата, които тя ни дава. Философията сама по себе си съществува в рамките на разумното познание и осъзнаването на света, а не като метод за социален контрол или сляпа вяра. Ние не сме толкова различни, въпреки че ни делят светове.

Философията се възприема като опасна, защото заплашва идеята за това, че смисълът и пълноценният щастлив живот се намират извън нашия заден двор. Туристическият агент ни казва, че истинско познание можем да намерим на далечен плаж, вместо във всекидневната, където сме със семействата си; свещеникът ни казва, че истинското познание е в подчинението на Бог. За да станем завършени личности, ние сме принудени да се откажем от смисъла на това да бъдем личности в полза на някой друг, някой, който има финансова изгода от това. Ние

разчитаме на другите да ни дадат смисъл и в това се състои основният проблем.

Що се отнася до главните източници, използвани тук, това са Хегел, Бонжур, Сартр, Ницше, Еразъм и Ауди. Това е преди всичко въвеждаща глава, но тя е необходима с оглед на изводите, които искам да направя в следващите глави. Източниците са добре известни и признати, така че използването им ми даде много солидна основа да продължа да изследвам едни от най-сложните аспекти на човешкото поведение.

Ще продължим с някои въвеждащи концепции и основни точки, представени в първа глава.

Глава 1.1

Вярвания/убеждения

В тази подглава се поставят основите на това как да разглеждаме вярата и сформирането на лъжите в публичната сфера.

Да знаеш и да вярваш, това са два различни свята. Познанието за нещо, което изглежда невероятно невъзможно от епистемологична гледна точка, е много по-важно, отколкото най-вероятната обоснована вяра. Защо? Защото ние, като философи, ценим истината повече от всичко останало. Вярата е описана като становище за това дали нещо е вярно или невярно. Тя няма присъщ морал или етическа оценка. Вярата е по-скоро отражение на дадена култура или идеология, отколкото мисловно представяне на това, което реалността е в действителност.

Вярата ни води по всякакви пътища – и верни, и неверни. Когато ни води към грешка, няма очевидни предупредителни знаци по пътя. Нека си представим, че сме на кръстопът и единият път води към истината, а другият към неистината – как бихме могли да ги разграничим

един от друг? Можем да изберем добре осветения и изглеждащ безопасен път пред тъмния и тесен, но лесната пътека не е винаги правилната, по която трябва да тръгнем. Доколко можем да вярваме на уредите? Уреди като GPS са отвели не един моторист към смъртта му. Единственият знак, който само няколко късметлии между нас могат да видят, би могло да бъде (различен от тези, които ни крещат по пътя) това чувство в стомаха, което получаваме, когато се качим върху стръмна скала. Тогава вече може и да е прекалено късно, но за щастие не всички грешки са фатални и бихме могли да се върнем и да започнем отново.

Когато догматизмът и вярата се изправят срещу опасността да изчезнат пред лицето на обективната реалност, хората имат склонността да изоставят обективната реалност заради илюзията. Това е основно твърдение, която правя, тъй като чувствам, че хората имат нужда от илюзия в живота си. Хората нагласяват реалността според идеологията. Идеологията оформя езика, а езикът влияе на способността ни да разбираме света около себе си. Твърдо съм убеден, че най-великите умове в историята не са разпространявали своите религиозни убеждения с намерението да мамат масите или самите себе си. Техните мисли и доводи са били в контекста на идеологията, а идеологиите се намират в рамка и от тях се очаква да обяснят реалността като част от тази рамка, показвайки по този начин, че езикът предхожда познанието. Правилата на играта са били задавани от идеологията. Това, което е направило най-великите умове в историята толкова велики, е било тяхното безвремие – те са имали възможността да нагласят своите убеждения по такъв начин, че хората да се почувстват свързани с тях, тъй като са могли да се издигнат над културата и да наблюдават обективното. Въпреки всичките си слабости, те са говорили за истина, споделена от всички хора и надскачаща нюансите на деня.

Вярата също може да бъде разглеждана като необходим филтър или страничен продукт на живота в един сложен и хаотичен свят. Ние не разполагаме с достатъчно когнитивни ресурси, за да мислим винаги активно за всичко, което правим. Също така вярата е различна от

желанието. Аз може и да искам да бъда богат и силен, но да вярвам, че нямам уменията или капацитета, за да постигна това. И все пак, всички от нас действат обратно на убежденията си, когато идеологията се намеси – например ние знаем, че вероятността да спечелим от лотарията е нищожна, но въпреки това много от нас си купуват билет. Защо вярваме, че ще живеем до 95 години, но все пак си купуваме здравна осигуровка? Правим го, защото знаем, че постоянно се случва хората да умират, без да го очакват. Мъдрите ще предпочетат познанието пред вярата.

В дисертацията твърдя, че убежденията/вярванията са статични. Това е толкова вярно, колкото е вярно твърдението, че дрехите, които носим, не се самотрансформират в други – една тениска не се превръща спонтанно в пуловер, защото навън става студено. Когато едно убеждение вече не ни върши работа, то трябва да бъде опровергано или заменено с друго. Ако е студено, слагаме пуловер. И все пак, може и да запазим тениската отдолу, тъй като все още сме привързани към убежденията/вярванията, които вече не удовлетворяват нашите нужди. Но как това е различно от познанието, което, когато получи нова информация, се променя, за да отговаря на реалността?

Тайната се съдържа в природата на двете истини – вярата се бори да се съхрани при сблъсък с реалността, докато познанието няма такава амбиция. Трябва да разглеждаме убежденията/вярванията като една функционираща система, като нещо, съставено от цикли на раждане и смърт, докато познанието представлява по-фундаментална сила във вселената – като гравитацията, масата и енергията. То просто съществува. Ние може и да не знаем защо хората умират преди времето, което предпочитат, ние единствено знаем, че го правят. Познанието не е нито живо, нито мъртво, то съществува. Вярата е или жива, или мъртва – ние се придържаме към нея, заменяме я с друга, или тя самата поражда нова вяра, или ние я заравяме под повърхността.

Нека сега преминем към следващата подглава, която засяга темата за истината.

Глава 1.2

Истина

В тази подглава ще разгледаме основни концепции, които се отнасят до истината, както и връзката на истината с използването на епистемологията за разбиране на лъжите, присъстващи в публичната сфера.

Да се върнем още веднъж към аналогията с пътищата за истината и неистината. Тръгвайки по пътя на неистината, единственото заключение, до което можем да стигнем, е неистинно. С истината не е така лесно, за съжаление. Пътят към истината е опасен и покрит с фалшиви завои и задънени улици. Това означава, че от правилното твърдение не винаги непременно следва истина. Това ни отвежда до епистемичния принцип, който прави много важно разграничение между нещо, което не може да се случи, и нещо, което просто още не се е случило. Обсъждането на възможното е много важна задача на философията, която остава неценена от съвременната академична среда.

Сблъсъкът, който ни очаква в края на грешния път, е с обективната реалност, която коригира нашите погрешни убеждения. Би трябвало да очакваме, че всички ние ще стигнем до стръмна скала, ако следваме пътя на погрешните убеждения достатъчно дълго време. Това осъзнаване, че обективната реалност доказва погрешността на нашите убеждения, е свидетелство за това, че проблемът започва не някъде по средата на пътя или към неговия край, а още в самото начало. Подходяща тук би била аналогията с куче, което смятаме, че е приятелски настроено. Ако то ни ухапе, всички наши съмнения биват разрешени така, както и истинността на нашите убеждения. Всеки един инч от паважа, който изминаваме по пътя на погрешните убеждения, е погрешен. Връщането назад до половината изминат път и тръгването

отново напред няма да помогне. Единственият изход е избирането на изцяло различно убеждение (или “път” в тази аналогия).

Един начин да разглеждаме самите концепции за истина и неистина е да си ги представим като структура, например сграда или превозно средство. Нека вземем за пример физически обект, като автомобил, който да представявява истината. Физическият обект автомобил е обективно реален и обективно истинен. Вярата в този случай би била рисунката, която ще направим на този физически обект. Изобразявайки физическия обект върху картина показваме, че вярата/убеждението и обективната реалност наистина съвпадат и следователно вярата трябва да е истинна (освен ако всеки един не даде ново определение на това какво е автомобил, но нека не обсъждаме това тук).

От икономическа гледна точка истината е осезаема, самодостатъчна. За да може да каже истината за нещо, човек трябва да се освободи от негативните последствия от тази истина. Затова на членовете на организираната престъпност или на други подобни институции не се позволява да дискутират това, което ръководството на тези организации мисли или прави. Ако истината излезе наяве и тази истина (което се случва често) заплашва тяхната правдоподобност или репутация, или излага слабостите на тази организация, те биха могли да изгубят позициите си на власт.

Често срещано в почти всички организации е подписването на клауза за несъперничество и споразумение за поверителност преди да бъде подписан самия договор. Истината за това как нещо се управлява се цени много високо. Ето защо ние сме наистина свободни и независими само тогава, когато можем да говорим това, което мислим. Свободата на словото не е право на всички, а привилегия да нямаме някого, на когото да разчитаме, и свобода от негативни последици от това да кажем, каквото мислим. Много сила има в ръцете на тези, които се придържат към илюзии. Разбира се, нито едно от тези неща не предполага свобода на волята.

Глава 1.3

Намиране на обяснение/оправдание

В тази подглава ще разгледаме основни концепции, свързани с това как ние използваме сили като убеждения/вярвания и възприятия, за да достигнем до извод как би следвало да постигнем разбиране за света около нас. Също така ще разгледаме проблема Гетие и съвременните проблеми в епистемологията, както и ще представим въведение в концепцията за време и темпоралност – в допълнение към обосноваването на вяра. Накратко ще представим и видове доказателства и основни принципи от социалната философия.

Има някои убеждения, към които трябва да се придържаме, дори и да не можем винаги истински да ги *познаваме*. Тук бихме могли да споменем убеждения, отнасящи се за миналото, които могат да включват събития, в които никога не сме участвали или видели. Например вярваме, че Втората световна война е свършила през 1945г. и макар и да не сме били там, за да го видим, сме убедени, че това е годината, през която тя е завършила. Мислители като Ауди биха постулирали, че цялата памет, която не е истинна, се смята за памет–вяра. Аз съм склонен да се съглася с това, като добавя, че бих причислил цялата памет към категорията вяра – защото това би било равностойно на решението на проблема Гетие, който е разгледан по-нататък в дисертацията.

Глава 1.4

Заклучения и ролята на етиката

В тази подглава ще обсъдим защо етиката не предлага адекватна референтна точка, от която да постигнем истинско познание за естеството на лъжата в публичната сфера. Ще обобща основните точки на първите три подглави и ще предоставя въведение към следващите глави.

Можем ли да открием тук позиции, свързани с релативизма, които да ни дадат някакво познание за морала? Със сигурност не – защото те не предлагат нито сигурност, нито добавят стойност към моралните позиции. Твърдения като „не е редно да се убива“ и „хората трябва да четат това, което им харесва“ са морални и имат стойност, защото можем да ги подкрепим с доводи, свързани с неща, които ценим - такива, като неприкосновеността на живота и свободата да следваме и разширяваме нашето виждане за света.

Тогава къде се съдържа познанието за морала – може би в Библията? Тя със сигурност предлага изчерпателна информация по въпроса за това какво е разрешено и какво не, но е пълна с морални противоречия, така че това я дисквалифицира. В познанието няма противоречия. Това ще бъде разгледано с по-големи подробности в първа глава и е въпрос, което ще се опитам да разреша.

Моето заключение е, че почти във всички случаи моралните норми са културно обусловени, но последствията от тях се отнасят в еднаква степен за всички хора. Аз се придържам към утилитарната гледна точка, според която правилността и погрешността трябва да бъдат определяни като такива според тяхното влияние върху развитието и благоденствието на хората. Ако приемем, че медитирането е погрешно и то е довело до смъртта на някого, то бихме могли да кажем, че тази морална позиция нарушава основната ценност на човешкия живот и тя трябва да бъде отхвърлена. Ето защо искам да докажа съществуването на един по-утилитарен подход към моралността, на една по-добра позиция, и смятам, че изследването ми го подкрепя.

Тези въпроси ще са от съществено значение за разбирането защо епистемологията е

основата на философията, докато етиката (макар и много важна) има второстепенно значение. Макар и да не твърдя, че съм разрешил този въпрос окончателно, чувствам, че тази позиция е удачно обяснена чрез добавянето на необходимостта от илюзия в реалността. Това е и значението, което влагам в „епистемология на лъжата“.

С това завършва прегледа на темата за епистемологията и на това как тя е съотносима към илюзията, познанието и истината. Дали давам решение на всеки проблем, който поставям? Определено не – много от тези проблеми не могат да бъдат разрешени окончателно с информацията, която имаме налична към момента.

Време е да продължим с втора глава, която поставя на фокус човешкото поведение. Тя е важна, защото разбирането на човешката природа е основополагащо, за да можем да си отговорим на въпроса защо имаме нужда от илюзия и лъжа в живота си, и за да можем в следващите глави свободно да обсъждаме по-обща и важни въпроси за обществата като цяло. Аз подхождам към тази дисертация както при изграждането на пирамида. Епистемологията със сигурност е основата, след която можем да продължим нагоре и да решим защо действаме по определен начин, след това да разберем какво е лъжата, и най-накрая какво представляват лъжите в публичната сфера

Глава 2

Човешко поведение

Глава 2.1

Свободна воля

В глава втора ще обсъдим основите на човешкото поведение. Целта ми не е да я превърна в клас по антропология или психология. Предполагам, че читателят вече има основни познания върху популярни концепции като пирамида на потребностите и други подобни. Философията разглежда тези концепции по-обстойно, отколкото цитираните дисциплини, но въпреки това ще рискувам да свържа някои техни аспекти с философията, тъй като това има пряка връзка със сложната мрежа от поведение и опит, които са отговорни за сформирването на лъжата, присъстваща в публичната сфера.

Науката за поведението на хората до голяма степен не е реална наука – макар и да може да бъде пресъздадена в лаборатория, тя се осланя на твърде ограничен набор от шаблони на поведение и не би следвало да предлага пряко причинно-следствено заключение. Учените, занимаващи се с неврология, твърдят, че е възможно цивилизацията да се изолира и бъде изучавана по начина, по който изследваме зайци, затворени в клетка – нещо, което не говори добре за тях, тъй като в един глобален свят това не е възможно. Въпреки това те понякога оповестяват интересна информация, която би следвало да възприемаме сериозно.

Това означава, че не бихме могли никога да знаем със сигурност какво е това, което кара един човек да „превключи“. Израстването в лоша среда (липса на любов, храна или подслон) не превръща детето в престъпник, когато порасне. Наличието на гени, свързани с насилници и психопатични престъпници, също не води непременно до убиването на хора или извършването на насилие и престъпления. Аз ще покажа, че някои гени се активират в определена среда, и че те водят нашето поведение до хаотична съвкупност от диалектически варианти, които никога не биха могли да бъдат напълно разбрани или предсказани. Това не означава, че идва края на философския път към разбирането на човешкото поведение, а само ни показва, че пред нас се отваря един нов път. Нееднозначен път, без гаранция за сигурност - единственият, който ние имаме.

Опитал съм се да заимствам от всички аспекти, характерни за хората (защото, като философи, ние най-вече се интересуваме от "мислещата маймуна", нали?). Като философи, не можем да изключим наличието на специфични гени и свързаното с тях поведение, нито фактът, че средата, в която се намираме (културна, икономическа и т.н.), ни манипулира. Това допълва разбирането за природата на съзнанието, тъй като всичко е взаимно свързано. Само невежиат би си помислил, че сме затворени в клетката си, изолирани от всякакви други поведенчески влияния.

Досега би трябвало в нашето съзнание да имаме основна концепция за това, какво представляват истината и познанието, така че вече бихме могли да преминем към начина, по който хората развиват тези концепции. Необходимо е да разберем феноменологията на епистемологията до някаква степен, и разглеждайки основите на човешката природа, ще преминем към обсъждането на отличителните характеристики на феномените култура и идеология, създадени от човека.

В тази глава ще обсъдим свободната воля и мисловната концепция за безкрайност и заедно с нея съзнанието само по себе си. Една от основните теми в дисертацията е защо Просветлението се е провалило. Аз съм приел този факт безусловно, и въпреки че други са писали изчерпателно по темата защо и как Просветлението се е провалило, за съжаление днес това все още е широко неизвестно и сред академиците, и сред обикновените хора (които дори не са чували за него).

Нямам намерение да се разпростирам, нито да добавям нещо значимо към това (техните обяснения защо Просветлението се е провалило не можаха да ме убедят достатъчно), а само ще отбележа каква е ролята на неуспеха на Просветлението в нашето публично поведение и в епистемологията днес. Хората са известни с това, че понякога помнят грешките от миналото и уроците на Просвещението са живи и видими за тези, които са достатъчно отворени, за да ги

видят. Това е нагласата, с която трябва да четем дисертацията - че тя е написана в контекста на света след епохата на Просвещението. Не всички ползи от Просвещението са изгубени за нас, и следователно не трябва да подценяваме уроците и ползите, които това движение ни е донесло. То е повече подобно на призрак, който ни преследва, отколкото на живо нещо, което ни ръководи.

В тази глава ще открием, че ние сме обикновени социални същества и в тази светлина могат да бъдат разбрани много от нашите характерни черти. Основният въпрос, на който трябва да отговорим, е "Ние роботи, направени от месо, ли сме?" Тук ще бъде подробно разгледана линията, свързваща сензорните възприятия с реалното взимане на решение. Ще разгледаме по-задълбочено епистемологията, тъй като тя е пряко свързана с човешкото поведение.

Основните източници, обсъждани тук, са произведенията на Павлов, Бакунин, Хегел и Ницше. Всеки един от тези мислители е изпреварил много времето си и техният принос, разгледан от съвременна гледна точка, показва, че са разбрали човешката природа по-добре, отколкото която и да е наука някога би могла.

И все пак ще повторя, че не трябва да се отказваме от научните постижения, а единствено да признаем къде са техните ограничения. Ако ние приемем науката, тя ще ни отвърне. Философията ще бъде винаги съотнасяща се към себе си, но ако искаме да я върнем в славните й дни, когато е била начело на науките, трябва да помогнем на нейните деца, когато са в нужда. Всъщност, много области на науката днес молят за помощ философията - най-вече в областите, свързани с физика на частиците.

Способността на частицата да се телепортира от една част на пространството в друга и да съществува на две места едновременно е уникално явление. Какво би се случило с нас, ако ние можехме да се телепортираме от една част на света в друга за миг – дали ще останем същите, ако сме сменили един куп атоми с друг, но сме запазили същите съставки и композиция като

преди? Това със сигурност не е тема, която още бъде разгледана в дисертацията, но може би научавайки повече за нашата природа, бихме могли да започнем да отговаряме на тези въпроси, които науката ни поставя.

Хората, които се опитват да разберат природата на човека, са изправени пред голям брой променливи, които са причината да бъдем това, което сме, и това ни кара да се отказваме от идеята да се опитваме да го разберем. Истината е твърде трудна, за да я разберем, и ние се придържаме към лъжата. Това "отказване" представлява концепцията за свободната воля. То е призив към неизвестното, така както всяко нещо, стоящо извън способността на човек да го разбере, е свързано с царството на свръхестественото. Затова е необходимо да разгледаме концепцията за безкрайност.

Разбирайки нашата необходимост да изоставим нещата, които не можем да познаем, ние намираме убежище в илюзията и затова вътрешно се поддаваме на измамата. Това е важно откритие в моята дисертация, защото много учени подхождат към лъжата от морална гледна точка и правейки това, не могат да разберат защо хората лъжат, или защо това е неизбежно тяхно поведение. Ние имаме нужда от лъжата, от това да лъжем и да бъдем лъгани.

Да бъдем в състояние да предскажем всяка наша реакция на всяко действие би изисквало да имаме познание за това как всички варианти на миналото и бъдещето биха ни повлияли - и в тази затворена хаотична вселена, такова предсказание е в момента нещо, което аз не мога да си представя, че бихме могли да разберем. Може би ще го разберем някой ден, но това не е сигурно. Ние не бихме могли да използваме и научен метод, за да определим такова нещо, защото не можем да се върнем назад във времето и да пресъздадем точния сценарий, за да видим дали ще се случи същото нещо като преди. Според детерминизмът обаче, ако сме в състояние да върнем времето назад до точната ситуация и момент, в който сме взели решението, бихме правили същото нещо до безкрайност. Във всяка една възможна вселена, Наполеон

винаги би нападал Русия през зимата, Микеланджело би правил Давид без Голиат, а Доналд Тръмп винаги би имал ужасна коса.

В университета профилът ми беше история и научих, че историята се фокусира единствено върху това „какво“ и „защо“, и никога върху „какво щеше да се случи, ако“. Това „какво щеше да се случи, ако“ е основа на нашите идеи за свободна воля. Това е различно от дискусиата за възможното, защото тук обсъждаме „какво би могло да бъде“. Вероятно моето образование е причина за схващането ми, че свободната воля не е важна, защото „какво щеше да се случи, ако“ не е важно (освен за някои безплодни размишления).

Може би причината, поради която лицето А вярва в свободната воля, е защото е било учено да оценява „какво щеше да се случи, ако“ повече, отколкото „това, което е“. Някои хора наистина се концентрират върху „какво щеше да се случи, ако“, защото тези „ако“ не се смятат за важни, тъй като ние в момента не живеем в свят на „какво щеше да се случи, ако“. Ние живеем в свят на това, което би могло да бъде, и Хегел, заедно с други философи, е видял това като разбиране, че ние можем да се адаптираме към променящата се и хаотична вселена и да ставаме по-добри хора – по-добре да се справяме с промяната, когато тя дойде.

Тази адаптация (заедно с други неща) е част от нашата генетична програма. Защото днес аз съм тук и пиша за това как, разбирайки нашата идеология и масова заблуда, е по-добре да виждаме света като резултат от нашата идеология, която вече не отговаря на нуждите ни като хора. Ние философстваме, поради липсата на удовлетворителни отговори на въпроса защо светът е първостепенен за нас. Както казах, философията винаги ще се съотнася към себе си – и това съотнасяне се основава на неудовлетворената ни нужда да знаем истината. Нещо се е объркало по пътя, той не ни носи това, което е обещал, така че е естествено да търсим навън решение на проблема. Всичко останало би означавало, че плащаме на пропагандаторите.

В тази глава ще обсъдим реалното и ще възприемем свободата. Реалната свобода,

противопоставена на възприетата свобода, се изразява в силата да показваме нашите наклонности. Принудите и веригите имат същият ефект като морала и етиката – те отслабват силните за сметка на слабите. Аз не правя морално съждение върху този факт – само го заявявам такъв, какъвто е, и работите на Ницше, Маркс и някои други поддържат това твърдение.

Този опит, който ни наранява, е излекуван от забравата, въпреки подсъзнателните щети (като посттравматичния стрес, повтарящите се кошмари и т.н.) и в този случай е спорно дали подобни явления са наистина „забравени“, ако те все още оказват влияние върху нас. Имаше чудесен филм, направен от американската армия веднага след Втората световна война, документиращ използването на психоанализа за лечение на войници, страдащи от различни умствени разстройства, получени в резултат на техния опит. Струва си да се гледа, ако човек се интересува да види как травма, трайно установила се в подсъзнанието, се проявява под формата на различни неврози.

Без значение коя позиция към свободата ще изберете, ще откриете, че свободната воля не е там. Колкото повече лъжем за нашата истинска природа или я крием, толкова по-лошо е това за здравето ни в дългосрочен план. Съвременните хора приличат на пасивни и стерилни зомбита, вместо да им бъде разрешено да съществуват такива, каквито са наистина, като се придържат към илюзията за свободна воля. Това ни води до една друга основна тема в дисертацията – че лъжата е знак на слабост, но се използва, за да подсили масовата взаимна зависимост за сметка на личната. Подобно на Русо, аз привеждам отделния човек като по-висш по качество на съзнание в сравнение с голяма група. Но ние не действаме като колектив от индивиди, ние сме глобално общество, което действа като маса. Взимаме важни решения, които променят света чрез гласуване, опозиция или водене на война. Ще разгледаме подробно Хегел. За нас са важни позициите, където той обсъжда, че чрез учене ние откриваме, „че това, което ни ограничава, е важно“.

Ами мисленето? За Хегел единственото състояние на свобода, което човек има, може да бъде намерено вътре в мисленето му. Мисленето свобода ли е? Това свобода на волята ли е? Какво представлява това и колко от нас всъщност наистина „мислят“? Аз ще продължавам да разглеждам тези въпроси в дисертацията и смятам, че източниците поддържат моите заключения.

Например нека за момент си представим, че мисленето е по-добре разбрано като процес на съзнанието, имащ за цел да разбере и манипулира света, както и да доведе до благополучие индивидите и хората, които те обичат. За нас промяна е невъзможна без мисъл. Промяната не е непременно свобода, но човек със сигурност е по-приспособим, когато мисленето излиза извън подсъзнателния автопилот на съзнанието. И все пак това не е свобода, а само едно алтернативно състояние на нашето съзнание – това на ученето.

Мнения и фантазии ни карат да разбираме и променяме света – те ни мотивират да рискуваме неща, които иначе никога не бихме рискували. Вътре в себе си, където съзнанието е морално неутрално, ние трябва да разберем, че става на въпрос за това кои сме ние – колкото и смешни да изгледаме. Според мен източникът на тази самообезценяваща се гледна точка за хуманността е християнството, където постоянно се напомня колко жалки и незначителни сме пред лицето на Бог.

Това ни води до друга тема от дисертацията – че концепциите, включващи неясни описания или безкрайността, са само начин да опишем това, което е извън границите на нашето разбиране. Няма доказателство, че безкрайното съществува, но има достатъчно доказателства, че нашата способност да познаваме е ограничена. Какво е по-вероятно да се случи – нещо наистина да продължава вечно или ние просто да не можем да си представим или разберем нещо? Причината не е важна, нито пък постоянното осмисляне на факта, че имаме граници. От тези, които казват, че безкрайното е реално, аз искам доказателство за това

твърдение.

Границите на сетивата са реални – ние виждаме само определени дължини на вълната на светлината, усещаме определени вкусове, чувстваме определен натиск при докосване. Също толкова реално е предаването на властта на държавата, която тя упражнява върху нас. Държавата не ни пита какво искаме – тя изисква от нас подчинение или ни отхвърля. „Наистина държавата трябва да даде разрешение за влизане или излизане от нейните граници, но това разрешение не се дава според преценката на индивида, нито пък държавата е създадена според договор, който да предполага този избор.“¹ Дори ако тя е била под действието на подписан договор, държавата не е задължена да го изпълни. Тя може да изгуби правдоподобност, ако не удържи на думата си – но това е все пак рискът, който тя има привилегията да приеме.

Сега преминаваме към темата за еволюционната епистемология, която може да се обобщи така: „Структурата на възрастния мозък не се определя изцяло от наследените генетични „програми“, но отразява модулация поради обкръжаващата среда, налична в процеса на развитие на индивида.“² Аз съм съгласен, че не всичко от нашето поведение се приписва на генетични отпечатъци – средата има голяма роля, когато говорим защо и как ние действваме. Това е комбинация от всички фактори – не е един отделен фактор. Защо толкова много учени спорят кои парчета от пъзела са важни, е извън моето разбиране. Те виждат синьо парче от пъзела и решават, че всичко е синьо. Това е така главно, защото, ако даден човек върши една и съща работа достатъчно дълго време, всеки проблем може да бъде решен с оглед на средствата, които той използва в работата си. Човек възприема своя свят по начин, по който е обучен да го възприема и функционира вътре в него.

Да, това е прагматичен подход към темата – и тук разглеждаме нещата само от гледна

1 G.W.F Hegel , Trans. S.W. Dyde *Philosophy of Right* (Kitchener: Batoche Books, 2001), 78.

2 Sven Bernecker & Duncan Pritchard, Michael P. Lynch, eds., *The Routledge Companion to Epistemology* (New York: Routledge Press, 2011), 850.

точка на прагматическата епистемология. Тази позиция твърди че „истината е... най-доброто, което човешките изследвания могат да направят.“³ Признавам, че моето въображение и нивото ми на знание е ограничено до степен, че не мога да си представя изследване, което да е по-ценно от истината. Изглежда това е най-доброто, което се надяваме да постигнем и да си признаем, че откриваме границите на нашето лично, индивидуално аз.

Вярата и познанието са обречени да бъдат разделени. Вярата не може да развива познанието, но е възможно познанието да насърчава вярата. Така че „нито една от нашите вери не ни снабдява с основа на познанието. Те са холистични в това, че взимат тяхната гледна точка за истина; за изследване, надхвърлящо всички области на изследването.“⁴

Ако не смятаме основните си убеждения за истинни, то усилията ни биха били напразни. Да, вярата не е съвършена, но да се лишим от нея, би било равностойно на пускането на кръв през Средновековното, с което са лекували заболяванията. Вярата облича нашите голи тела, и макар и да не предлага съвършена защита от природните стихии, това все пак е по-добре от колкото да сме голи.

Преценките, произлизащи от убежденията ни, могат да бъдат разбирани като „експериментални преценки“ или предположения, почиващи на познанието, което имаме. Това ще бъде разгледано в дисертацията. Разбирането и приемането на нашите граници – и двете не са нова идея, означава изгубването на популярност в този по-скоро нещастен пост-просвещенски/мултикултурен/глобален свят.

Следваме истината, защото се нуждаем от нея, така, както се нуждаем от въздух и вода и това е причината епистемологията да съществува изобщо. Ние искаме истина, защото тя е стока, толкова полезна, колкото и липсата на разум. Тя не е някакъв митичен звяр или продукт на нашето въображение. „Всички наши вярвания подлежат на грешки, но съмненията не идват

³ Bernecker, Pritchard, Cheryl Misak *The Routledge Companion* 861.

⁴ Bernecker, Pritchard, Cheryl Misak *The Routledge Companion* 862.

едновременно.“⁵ Така е, едното не следва от другото, и все пак вярата подхранва сама себе си, поддържа се и се подсилва. Тези експериментални преценки представляват един самотен глас, когато ние търсим нещо, което да ни даде посока.

Някои убеждения не са толкова дълбоко проникнали в нас, колкото ние си мислим. Понякога, докато очакваме една ситуация се развие, а вярата ни е на възможно най-ниско ниво, възниква възможност за по-стойностен отговор. Това показва, че нашите убеждения и идеологии са податливи и могат да бъдат променяни с влияние отвън.

От друга страна, “човек може да знае как да завладява, без да е способен да го направи.“⁶ Вечното обещание на кабинетния стратег. Бих искал да мисля, че някои хора си взимат поука от това, но от опита на западната външна политика през последните три десетилетия не се вижда никакъв знак, че правенето на грешки ще има някакво отражение въкъщи. Ученето трябва да включва опита от провала, и ако всеки път, когато ние се проваляме, забравяме за това и се връщаме към нормалността, няма да има промяна в политиката. Провалът трябва да предизвиква болка, за да бъде източник на научаване.

Тъй като съзнанието сега се разбира като част от тялото, разбираме по-добре болестите като свързани една с друга. Аз бих се съгласил също така и, че дихотомията съзнание тяло никога не изчезва напълно – подобно на нервните импулси, свързани с тях. Затова, идеята, която е основният елемент на нашето съзнание, е X. Естествено, психолозите ще бъдат привлечени към идеи, които обещават тайната на състоянието X.

В тази глава разглеждам с подробности произведенията на Павлов. Моето заключение е, че Павлов или други като него, не са сбъркали, като предполагат, че обуславянето съществува. Неговите експерименти (като толкова много други през първата половина на 20 век) сега са

⁵ Bernecker, Pritchard, Cheryl Misak *The Routledge Companion* 863.

⁶ Sun Tzu trans. Lionel Giles *The Art of War* (The Puppet Press: Department of Oriental Published Books and Manuscripts. British Museum, 1910).

смятани за морално неприемливи, но те са ни дали много прозрения за възможностите и природата на човека. Обърнете внимание още веднъж на темата за възпиращия ефект на морала. Тази част, по която подлежи на дискусия, е колко далеч можем да стигнем, за да опишем функционирането на нашето съзнание. Да, моралността може да предпазва слабия от експлоатацията на силния, така че аз не бих искал да го отхвърлям като изцяло нямащо стойност.

След това дебатът се занимава с това до каква степен можем да възприемем факта за обусловения отговор, тъй като той оказва въздействие върху нашето поведение. Границата на обусловените отговори се разпростира само дотам, докъдето и условията, в които ги срещаме. Всеки ден виждаме шефа си, който бихме искали да ударим в лицето, така че когато чуем нещо, което предизвиква в нас желание за насилие, предварително подготвената задръжка се задвижва толкова често, колкото често го срещаме.

Не всички учени са съгласни с Павлов (всъщност повечето не са, защото според мен неговите изводи за твърде плашещи, за да се възприемат). Някои смятат, че предварително подготвените отговори ни казват малко за това как работи мозъкът. Може и да е така, но дали някой критикува Нютон за това, че не обяснил как работи гравитацията? Не. Нютон е смятан за един от най-великите умове в историята, защото неговото откритие не заплашва онова, което ценим. Подобно на Сартр, Павлов е направил научните си заключения, базирайки се на действието – така че застъпвам в дисертацията си тезата, че действието е от централно значение. Интересът ни към Павлов и идеята, че човешката природа няма свободна воля, е прагматически.

Психолозите, които отричат психоанализата, също достигат до противоречия. Те определят психоанализата като нещо, което тя не е, а след това я отричат, защото не отговаря на тези очаквания. Психоанализата е учение за вечно променящия се субективен човек – всеки един от нас е уникален и не може да бъде възпроизвеждан във всички останали през цялото

време. Това, че психологията няма нужда от нещо, не означава, че то е погрешно или неизползваемо. Хората искат стабилни формули, за да разберат хуманността, и когато им се покаже, че такива формули не могат да съществуват, вместо да продължат напред и да работят с това, което могат, те заравят главите си още по-дълбоко в пясъка поради когнитивния дисонанс, който изпитват.

Това ни води до разбирането защо лъжата намира такъв отклик в хората и защо психолозите получават повече пари и повече признание от психоаналитиците. Подобно на репликата на Скот, когато играе Генерал Патън (тук вече нямам спомен): „Аз не искам моите хора да ме обичат, искам да се бият за мен!“ Да се окуражават мотивациите на индивидите на цяла една армия не е практично и той не се е вълнувал как те са мотивирани за битката, а само дали са си свършили работата. Силните не се вълнуват от това как лошата лучена супа на майка ти се е отразила на твоята психика, те просто искат да си свършиш работата и да си мълчиш. Всъщност има ли значение дали сме свидетели на графиките на електрическите импулси на мозъка или гледаме индивидуалното трепване и слюноотделяне?

Идеята произлиза от убеждението, че в нашето естествено състояние ние сме нецивилизовани диваци. Това не е изцяло вярно (някои ловци/племена са доста миролюбиви и ни карат нас, развитите нации, да се срамуваме от тяхното благочестие) и може би е причината такива сурови закони, ограничаващи природата на човека в сложните общества, да са самоподдържащи се. Това, което имам предвид, е, че в сложните общества човекът е изваден от естественото си състояние, което означава, че той е животно под постоянен стрес, което е подчинено насилствено.

Защо хората, които посещават изолирани африкански селища, са посрещани от орда смеещи се деца, но са обградени и обрани от деца на същата възраст, когато някой посети фавела в Бразилия? Ако хората са контролирани и третирани като деца, те ще имат склонността

да действат по този начин, ако им се предостави шанс. Затова, ако се отнасяме към неграмотните като към опасни престъпници, няма да е учудващо, че те ще действат като деца, ако им се отдаде случай.

Ще разгледам становищата на Еразъм от Ротердам и Уайклиф. Еразъм не поставя въпроса кое е това, което мотивира волята. Тя необходимост ли е, както казва Уайклиф? Какво е необходимост? Всички тези въпроси аз разглеждам по-нататък в тази глава. Съгласен съм, че всичко това е напълно обяснимо, ако се отнесем към нашата природа – от това как съзнанието и тялото си взаимодействат електрически до това как ние функционираме като цяло общество, като всичко това ни води до разбиране на природата на лъжата и лъгането в тази схема. Лъгането не е израз на свободната воля, то е самозащитен механизъм. „Компулсивни лъжци“ са психически болни хора, които са в постоянно състояние на страх и несигурност. Защо и как това се случва, аз ще покажа в тази глава, като разгледам как лъгането е опит да се представи неистинното като истинно.

Признак, че в съзнанието съществува лоша идея, би бил ако, излизайки извън съзнанието, когато се опитваме да я обясним, тя няма смисъл за останалите. Редки са случаите, когато хората, на които говорим, са напълно неграмотни по отношение на дискутираната от нас тема, така че всичко, което им бъде казано, да изглежда безсмислено или странно. Други подобни примери за наличие на лоши идеи или неистини ще бъдат разгледани в тази глава.

Друг пример е опитът за дефиниция или обяснение на дума. Добра практика от времето на Платон е всички да се съгласят за дефиницията на думата, преди да започнат да спорят. Такъв е и основният метод на лъжата и измамата - да се дефинира отново една дума, за да отговори тя на определени цели чрез фалшиви предположения.

Напълно съм убеден, че повечето несъгласия, спорове и следващото от тях безизходно положение са следствия от това, че и двете страни спорят относно значението на една дума.

Нормален човек не би носил със себе си речник и едва ли някой би си направил труда да потърси значението на дума, докато води спор. Някои думи по принцип са неясни и могат да означават няколко неща или, по-добре казано, са използвани да се означават различни неща за различни хора.

Този проблем според мен произтича от неуспеха на ранните учители, които са поставяли ударение върху важността да се разбират ключови думи, за да бъде разбрано изречението. Всъщност един от моите най-надеждни източници има опит в ранното си образование и неговата работа беше много просвещаваща, тъй като тя е свързана с обучението на децата да приемат очевидни неистини. Вместо да бъдат поставени под въпрос значенията на ключовите думи (разбирам, че това отнема време и е болезнено – но не е и невъзможно), съзнанието запълва празнините с това, което то знае, или дори и по-лошо - мисли, че знае. Оттам то е задвижвано измамно, тъй като има нужда да получи отговор. Ние никога не се задоволяваме, докато не получим отговор на въпрос, който ни преследва.

Този процес продължава до късната зрелост, когато, след като сме използвали грешни термини или сме интерпретирали погрешно общо разбрани термини за толкова дълъг период от време, вече не можем или не искаме да отстъпим от позицията си. Единственият съвет, който бих предложил, е всеки дебат на някаква тема да започва с обсъждане на значението на ключовите думи. Ако една тема не може да надскочи този етап, то това със сигурност е по-добър вариант от двубой между хора, които си крещат и които никога няма да се разберат един друг. Философската основа на този процес е важна тема, застъпена в тази глава.

За светския човек идеята, че Бог ни е помогнал за нещо, което има логично обяснение, е отблъскваща, така както и религиозният човек ненавижда идеята, че Бог е отговорен за ненужното зло и жестокост. Тъй като Бог е бил поставен в религията на неизвестното и ние не сме сигурни кое е това, което кара човечеството да е зло или жестоко, то тогава единствено има

смисъл Бог да бъде държан отговорен за него. Ако бихме могли да открием в какво се съдържа естеството на Бог или човекът, само тогава бихме били в позиция да обвиняваме някого за срамните черти, които притежаваме. Аз не предлагам отговор на това в дисертацията, но се опитвам да поставя този проблем по начин, по който всеки да реши сам за себе си кое е вероятно.

Нашите сетива са само пасивни приемници и все пак мозъците ни обработват постъпилата информация и са сред най-големите в животинското царство. Със сигурност нашите мозъци, сравнени с размера на тялото ни, са сред най-големите, които могат да бъдат намерени. Защо това е така? Други животни имат нужда само от най-малките мозъци, за да определят полезността на сетивния опит, но не и ние. Въпросът защо един голям мозък е важен за успеха на вида, не е въпрос, който бих искал да обсъждам тук, освен за да покажа някои философски причини за това. Моите предположения са, че физическата причина за това са уязвимите ни тела или може би сме създадени да знаем повече за околната ни среда, отколкото другите животни, тъй като това ни е необходимо като всеядни. Но това е като примера с кокошката и яйцето – дали първоначално сме били слаби физически и след това сме развили голям мозък, или първи е бил мозъкът, а силното тяло е дошло след това? Нито една от тези хипотези не дава отговор защо ние не сме и физически, и умствено по-висши от другите животни.

Друг подобен въпрос, който задавам в тази дисертация, е: как да станем образцови граждани? Трябва да станем философи! „Няма вероятност съзерцаващите да станат комарджии, или сводници, или алкохолици, те по принцип не проповядват нетърпимост и не воюват, нито намират за необходимо да ограбват, да мамят или да потискат бедните.“⁷ Прекрасно отношение, но доста наивно. Съзерцанието може да се освободи от етнически противоречия и наистина да

⁷ Aldous Huxley *The Doors of Perception & Heaven and Hell* (Toronto: Random House of Canada, 2014), 13.

стане най-опасният престъпник.

Известна е сентенцията: “Ако се качиш на влака без пари, ставаш скитник, който може да бъде застрелян. Открадни цяла железопътна линия и ставаш финансист, който може да бъде избран в Сената на САЩ.”⁸ Защо иначе по-голямата част от управителите и лидерите на държавите са носители на най-високи степени? Това ще бъде разгледано в глава четвърта, но то показва, че начинът, по който обществото ни е учило да действаме/мислим, по принцип не означава, че тези, които дръзват да се опълчат срещу това, са посрещнати добре от обществото (да помислим – ако отправите предизвикателство към Мохамед в Саудитска Арабия, без да имате много голяма и добре въоръжена армия, сигурен съм, че няма да ви предложат да се качите на трона.)

Друг мит, свързан със свободната воля, е прогресът, но това ще обсъдим по-късно. Той е свързан с нея, защото технологичните подобрения през последните два века могат да се смятат за доказателство, че разумът оформя света, че ние трябва да триумфираме над природата и да се радваме на продукта на тази воля.

Очевидно е, че Западната цивилизация се е развила технологично през годините – но това не доказва, че прогресът е бил неизбежен, което е една продължаваща тема в съвременната континентална философия, по която има несъгласие през годините, и аз изпитах необходимостта да изложа мнението си по въпроса писмено. Много цивилизации никога не са достигнали до прогрес, а някои все още се придържат силно към средновековни и варварски обичаи, които възпрепятстват развитието и растежа на науката. „Но човешкият живот, като цяло, не е кумулативна дейност - това, което е достигнато от едно поколение, може да се изгуби при следващото.”⁹

⁸ Anonymous *The Morning Call* [San Francisco] Wednesday June 06, 1894, 6.

⁹ John Gray *Straw Dogs – Thoughts on Human and Other Animals* (London: Granta Books, 2002), xiv.

Вземете например Кьолн в Германия. След като Римската империя го е напуснала, не е имало обществен водопровод до средата на 19 век – отнело им е около 1500 години, за да върнат отново водопровода в града. Целият Среден изток или Афганистан е пример за такава регресия - едно относително модерно общество през 60те се е превърнало в най-лошото място на планетата само за четиридесет кратки години. Прогресът не е неизбежен, историята не е циклична и няма крайна точка или божествена цел на нашия живот. Това са теми, разглеждани в дисертацията.

Много оспорван въпрос е този за сексуалността, най-вече защото тя е субективна по природа и все пак хората се опитват да я обективизират. Нейният корен, разбира се, идва от желанието да се възпроизведе вида. Тъй като има достатъчно от нашия вид, сексуалността е станала доста сложна и най-гъсто населените общества са я разширили до всякакви видове странни и прекрасни сценарии.

Къде е свободната воля във всичко това? Единственото обяснение защо пиша дисертация върху това, докато седя в бомбардиран бункер, обграден от скорпиони и плъхове, може да бъде, че аз съм тук като резултат от поредица злощастни събития и не по мое желание. Не винаги нещата се развиват като добри или лоши - те просто се случват, всичко това благодарение на непредвидими и взаимно преплетени променливи, които манипулират нашето подсъзнание, за да действат в посоки, които не сме имали предвид.

Постмодернистката позиция не се основава на нищо, но е прищипорвана от привързаност към вярата и идеологията, които са доказано неверни. Няколко пъти вече споменах, че повишаването на нашето самоосъзнаване може да ни гарантира по-добра перспектива в средата, която ни заобикаля - възможност да различаваме лъжата и измамата, когато те ни бъдат представени, но това ще бъде разгледано по-късно в дисертацията.

Недостатъкът на това е, че понякога сме безсилни да спрем или да се противопоставим на лъжата и сме принудени да изразим лоялност, която не изпитваме, заради тези, които наистина

вярват в нея. Самоосъзнаването е може би една от най-депресиращите отличителни характеристики на човечеството, защото идва на цена на отказването от всичко, в което бихме могли да вярваме. По стечение на обстоятелствата, самосъзнанието е запазената марка на съзнателността. Това обяснява защо изучаването на идеология и култура е толкова важно за лъжата в публичната сфера.

Осланям се много на творбите на Джон Грей (не съм съгласен за всичко с него, но той е предимно прав). Той свързва избора с отговорността - тъй като нямаме истински избор, следователно не носим отговорност за нашите действия. Ние нямаме избор в това, което правим, и за нашата отговорност за него. Отговорността никога не е избор, нито се ражда вътре в избора. Ние носим нашата отговорност, както носим собствената си кожа. Нищо не е оставено на избора ни - отговорността ни е възложена, както толкова много други неща. В дисертацията ще приема, че отговорността ни е наложена, така както съревнованието или религията.

Не всички хора имат еднакъв набор от опит и не всички са били принудени да преминат лично през цялата гама от емоции. За да направят това, е необходимо да са имали пълноценен живот. „В най-лошия случай, човешкият живот не е трагичен, а безсмислен. Душата е прекършена, но животът мъждука. Когато волята се оттегли, маската на трагедията пада. Това, което остава, е само страдание. Последната мъка не може да бъде описана.“¹⁰ Страданието в живота е неизбежно и е най-основната от всички емоции. Със сигурност не идваме на този свят смеейки се! Но, както ще видим в дисертацията, страданието може да бъде красиво, тъй като то е споделено, и свързването ни един с друг и чувството, че не сме изолирани и сами, е това, което прави човешкия опит толкова прекрасен.

Речта може и да не е извор на индивидуалността. В дисертацията аз ще поддържам тезата, че този извор е зрението. Речта запълва празнината, оставена от зрението. Чувствам, че в

¹⁰ Gray *Straw Dogs* 101.

това се различавам значително от другите философи (ако дръзна да се нарека такъв). Много добра работа е свършена при изучаването и изясняването на разбирането за силата на речта и езика. И наистина, един от най-важните философи на нашето време, Ноам Чомски, е лингвист. Използвал съм работата на Леонардо Бускалиа при написването на магистърската си дисертация, а негова докторска дисертация, от гледна точка на езика и речта, е удивителна.

Със сигурност езикът и речта са важни, но второстепенни по отношение на зрението. Доказателството, което използвам, за да покажа това, присъства в цялата ми дисертация (то се използва в пропагандата, в телевизията и т.н.) и в простия факт (известен от 50те години на миналия век), че когато се активира нашето зрение, две трети от мозъчната активност са ангажирани с това сетиво.

В момента, в който се разпознаем в огледалото, намираме индивида отсреща за уникален и особен. Изводът, който трябва да направим, е, че илюзиите са морално неутрални – те са просто основен аспект от нашата човешка природа. Понякога ни е достатъчно да се придържаме към илюзия или измама, когато няма друг начин да узнаем нещо, към което отчаяно се стремим.

Защо това е така? Опитвам се да отговоря на тези въпроси или да предложа причини по начин, по който, ако човек следва правилния път, би могъл да намери отговора след по-нататъшни разсъждения. Виждаме, че страданието е свързано със стреса, а ние всички се нуждаем от стрес, за да поддържаме здраво съзнание и тяло. Стресът също е неизбежен – номерът е да имаме повече стрес, който да се грижи за повече за благоденствието на тяло/съзнание, отколкото да го нарушава.

Сега преминаваме към концепцията за значението. Животът безсмислен ли е? Подобен въпрос е глупав. Разбирането за смисъла на нашия живот произлиза от разбирането къде намираме смисъл. В работата? В нашия дом? В църквата? В джамията? Във фитнеса? В самите нас? Със сигурност е по-сложно, но е необходимо първо да познаваш другите източници. Кое би

избрал – да се пригодиш към останалите или да пригодиш тях към себе си? Има ли разлика между двете и ако има – това има ли значение?

Проблемът в контролирането на последствията лежи в правилното контролиране на причината. Ако можехме да знаем причините, природата на една хаотична система, в която всичко захранва само себе си, резултатът би бил неизвестен. Къде да търсим? В нервната система? Малко вероятно. Може би бихме могли да открием причината за мотивацията и поведението при някои специални хора, които открито я показват с поведението си. Хората харчат хиляди долари, за да присъстват на семинари за мотивация и други подобни, да видят хора като Тони Робинс и други.

Що се отнася до мисловните събития и психиката – макар и реални, и усещани като реални (достатъчно реални за нас), смятам, че все още не е възможно те да бъдат измерени. Тъй като не всичко, което е обективно реално, е измеримо, логично е да се приеме, че не можем да отхвърлим съществуването на нещо, само защото то е неуловимо за нашите инструменти. Това не е същият довод като „няма нищо, което да доказва или отхвърля съществуването на невидимия единорог в стаята, така че трябва да се откажем от този довод“. Не, нашите чувства го възприемат по същия начин, както и физическите усещания. Това е подобно на свидетелството, че нещо е действително, защото е било почувствано - ние просто нямаме уреди да го измерим, тъй като то е прекалено сложно и субективно.

Ако се върнем към доказателството за невидимия единорог – ако се отнесем сериозно към абсурдния сценарий, има неща, които можем да направим, за да го отхвърлим. Ако предположим, че единорогът е живо същество, то живите същества излъчват топлина. Когато нашите очи не могат да видят нещо, бихме могли да използваме инструменти, с помощта на които да видим тази топлина в инфрачервения спектър. Лесно ще видим 500 килограма митичен кон в инфрачервения спектър, дори и да не можем да го видим с невъоръжено око.

Учените не би трябвало да отхвърлят неща, които не могат да измерят, считайки ги за слаби места в доказателствата, а като слабост в самите себе си да създадат теории, които да надживеят собствените им стандарти. Ето как виждаме, че поведението само по себе си е контролиран отговор. Кой/какво извършва този контрол – това са нашите тела, в отговор на заобикалящата ни среда. Действията, които можем да наблюдаваме, стоят на края на дълъг списък от действия и реакции, които не можем да наблюдаваме. Знаем твърде малко за начина, по който средата ни оформя, и със сигурност имаме много да учим.

Дори и ако всичко, което знаем до момента, е истина, това е само капка в океана на всички възможни човешки поведения. Дори и да знаехме всеки възможен резултат на всеки възможен стимул, не бихме могли с точност да предскажем резултата, поради начина, по който всеки човек учи и развива собствените си реакции при определени ситуации. „Не е нито приемливо, нито целесъобразно да си представим един организъм като сложна играчка на пружина, скрита в кутия, с дълъг списък от трикове, всеки от които се активира при натискането на бутон.“¹¹ Тъй като ние можем да изучим и се адаптираме към средствата, няма предварително заложен бутон, които да провокират реакции. Само когато е гарантирана наблюдавана необходимост от промяна в поведението, само тогава тази кутия с трикове променя действията си.

„Индивидът“ не е това, което сме си мислели, че е. Ние сме търтеи и аз ще твърдя, че не сме независими единици. „В някои области на всекидневния живот, в които си представяме, че сме свободни единици, ние сме управлявани от диктатори, които упражняват огромна власт.“¹² Представете си плъхове в лабиринт, които са водени към предварително определена цел. Свободата на действие е част от нашето въображение, но защо това е така?

Не можем да изключим способността да мразим или обичаме – до известна степен бихме

¹¹ B.F. Skinner *About Behaviorism* (New York: Vintage Books, 1976), 9.

¹² Edward L Bernays *Propaganda* (New York: Horace Liveright, 1928), 35.

могли да модифицираме нашите действия при тези емоции (чрез предпоставени отговори), но тази възможност е ограничена. „Хората нямат способността да контролират физиологическия отговор на емоциите.“¹³ Нахлуването на емоцията и отговорът на нея са извън нашата сфера на контрол.

Споменах многократно по-рано, че взаимното сътрудничество и осланянето на работата на другите са от първостепенно значение за функционирането на нашето общество. Със сигурност няма да се наслаждаваме на удобствата, които имаме, ако правехме всичко сами: „Хората са по природа социални и се облагодетелстват от сътрудничеството само по себе си.“¹⁴ Разчитането на другия е взаимно облагодетелстващо; ето защо очакваме другите да ни кажат истината, и обратното. Ние имаме природна склонност да бъдем наивни и лековерни, защото такива черти са добре приети при тясно обвързаните социални отношения.

Лъгането не винаги е морално лошо и носещо вреда – тук намерението няма значение, а единствено крайният резултат от лъжата. Нито лъжата, нито измамата са присъщи само на хората. И наистина: „Човек може лесно да посочи случаи в животинското царство, където лъжата е добродетел.“¹⁵ В един свят, в който важи правилото яж, или ще бъдеш изяден, трябва да се използва всеки възможен способ, за да останеш жив достатъчно дълго, за да можеш да продължиш рода.

По време на периода на първоначалното си обучение децата не са способни да различават сами измамата. Те обаче могат да установят дали нещо е или не е по много прост начин. Това не е бинарна логика, а способност да разпознават лъжата, която се е развила от придобития в течение на годините опит вътре в една среда. Различаването на истината от

¹³ Hassan Ugail, Moi Hoon Yap, Bashar Rajoub *Face Reading Technology for Lie Detection* (University of Bradford).

¹⁴ John Christman *Social and Political Philosophy – A Contemporary Introduction* (New York: Routledge, 2002), 38.

¹⁵ Sarah Gorham *The Art of Lying* (Quarterly West, Spring/Summer 2007 – Issue 64), 20.

въображението при малките деца е почти невъзможно, което прави еднакво проблемно установяването дали лъжат или не. Вината не е тяхна, защото те просто не знаят разликата.

Глава 2.2

Концепция за безкрайност

Неизмеримото отстои на огромно разстояние от безкрайността – на безкрайно разстояние, ако трябва да сме точни. По-рано споменахме защо Свободната воля ще бъде приета за несъществуваща и следователно в такъв аспект трябва да разгледаме и безкрайността - защото ако човек вярва в едното, би следвало да вярва и във второто.

По какъв начин Свободната воля се свързва с веригите от обосновани вярвания? Има ли нещо фундаментално, първично, в което всички ние вярваме? Ако е така, как можем да се върнем в началото, за да установим дали има слаби звена във веригата? Предполагам, че не можем. В една хаотична система не е възможно да се предвиди крайния резултат от един самоподхранващ се цикъл. Ако резултатът не може да се предвиди, то тогава единствено известните променливи могат да се знаят предварително, като това се отнася само до прилагането на едно единствено убеждение. Познаването на променливите, свързани с едно единствено убеждение, може да се окаже много трудно. Понеже е невъзможно е да се предвидят променливите на други променливи, то следователно и установяването на произхода на крайния резултат е невъзможно, което на свой ред прави предвиждането на крайния резултат също непосилно.

Изследователите, напуснали Стария свят, не открили рай или Индия, а сурова и безмилостна земя, в която човек можело да умре доста лесно дори само като излезе сред природата, ако не е била помощта на добросърдечното (макар и наивно) местно население,

което вече е обитавало тези земи. Колкото по-сложен става светът с напредването на човешкото познание, толкова по-сложни стават и решенията на проблемите.

Тези, които знаят да използват единствено чук, виждат всеки проблем като пирон. Представителите на която и да е професия представляват добър пример за това – те разглеждат света в определената от професията им рамка. Докторите разсъждават като доктори, фермерите като фермери и т.н. Бизнесмените гледат на проблемите като на проблеми, свързани с капитала, свещениците – със спасението, военните началници – с дисциплината и т.н.

Тази глава е по-малка поради факта, че концепциите, разгледани в предишната, спомагат за подкрепата на заключенията, представени тук. Въпреки това според мен темата е достатъчно важна, за да ѝ отдели специално внимание.

Глава 2.3

Фрактално поведение при хората

Вярвам, че съм един от първите, които разглеждат човешкото поведение в такава светлина, и със сигурност съм един от първите, които се опитват да развият тази идея от философска гледна точка. По темата не съществуват почти никакви философски трудове и това е причината източниците ми да са ограничени до сферата на социологията и икономиката. Тук ще разгледам въпроса какво означава “фрактално” и защо действаме по подобен начин.

За тази цел ще се наложи да обсъдим концепции като сложна мрежова теория, памет, време и темпоралност. Объркващо е, че, от една страна, Свободната воля и безкрайността не се основават в реалността, а от друга страна, в природата може да бъде открито едно привидно безкрайно повторение на модели дори и в най-малките частици материя. Ще видим, че нито пространството, нито моделите се повтарят безкрайно, но за сметка на това притежаваме

достатъчно познание за тях, за да предположим какво следва въз основа на това какво е предхождало. Ще се опитам да покажа, че историята не е кръгова, а следва сложен модел на развитие. Историята може и да не наподобява жизнен цикъл (отново, квази-кръгова мисловна рамка), както твърди Хегел, но ще защита мнението, че различните действия и поведения се асоциират с различни уникални модели.

В тази глава ще обсъдя глобализацията. Ще покажа, че тя не е новопоявило се явление, присъщо на 20ти и 21ви век, а по-скоро пореден пик в модела на човешкото поведение. Глобализацията, такава каквато я познаваме днес, е претърпяла много пикови фази (тенденция към обединение и глобализация), както и системно забавяне (бавно преминаване към де-глобализация – тенденция, в началото на която се намираме днес, Брекзит бъдейки пример за това). Връзката между тези тенденции не отслабва с физическото разстояние помежду им, защото това, което ги свързва, не е ограничено от разстоянието. По аналогичен пример член на дадена социална група би разбрал много по-добре обстоятелствата в живота на друг член (своеобразен негов брат), отколкото би могъл да направи това който и да е външен наблюдател.

Без познание за миналото, ние не само сме обречени да повтаряме едни и същи грешки, но и рискуваме да регресираме обратно до общество на пещерняци или на ловци-събирачи. От друга страна, може би за някои общества е по-добре да забравят миналото (ако са попаднали в капана на самоподхранващи се племенни кавги или нещо подобно например). Предполагам, че ако човек се върне назад в своето развитие и достигне до такава степен на озверяване, в която познанието за миналото по никакъв начин не спомага за прогреса на обществото към едно по-добро бъдеще, то тогава можем да приемем, че такова минало не заслужава да бъде изучавано.

Страхът от промяна може да се използва за манипулиране на нашите мисли и действия, тъй като той е вграден в самата основа на нашето поведение и има за цел бъдещето на нашите деца да представлява отражение на живота, който самите ние вярваме, че сме имали.

Следователно ние сме естествено предразположени към поддържане на консервативни ценности, независимо дали те са ляво или дясно-центристки.

Независимо дали става дума за група хора, за биологичните клетки в техните тела, действащи заедно, или за композиция от протеини или атоми, тяхното разпространение в която и да е посока, било то и до самия край на познатата вселена, изисква фрактално поведение. Такава е общата рамка, в която трябва да се възприема реалността.

След цялото това увеличаване и намаляване на степента на фокус – разглеждането на клетки, общества и галактики - лесно можем да се объркаме и озадачим. Не твърдя, че неодушевени предмети, като галактики и електрони, проявяват нещо подобно на човешка памет (освен ако не желаем да възприемем паметта просто като обмен и съхранение на енергия, което може би представлява прекалено опростено гледище).

След като фракталните процеси определят основните действия и поведение на хората, и тези процеси са следствие на паметта, то тогава следва да заключим, че колебанията в данните са резултат на адаптация и на новата информация, която получаваме и на която реагираме. Външните ни процеси си приличат, но това важи също така и за методите ни за справяне с един променящ се свят.

Разбира се, вселената като една цялостна система може и да не е фрактална (всяко понататъшно съждение би било спекулативно, но не би ме учудило тази вселена да е част от други вселени, подобни на нея самата), но начинът, по който сме имали възможност да процъфтяваме и да доминираме над нашата заобикаляща среда, се дължи на това явление - фракталността. Защо? Защото системата е приспособима към травма и загубата на дадена единица или множество няма да доведе до нейния пълен срив.

Оттук преминаваме към следващата част и с това към една много важна дискусия, засягаща разликите между обективност и субективност.

Глава 2.4

Субективност и обективност

Темата за разграничението между двете концепции е основна за моите философски възгледи. В тази глава ще обсъдим и определим разликите между двете. Не постулирам, че има ясна граница между субективното и обективното, подобно на дуализма на ум-тяло при Декарт. В действителност, двете не представляват отделни сфери, а част от една и съща скала.

Подобно на предишната глава, тази също няма да е дълга, но затова пък играе важна роля за разбирането на естеството на лъжата и на нашата собствена природа. Не ми е известно много други източници да споделят моите заключения, но дисертацията като такава би следвало да предлага уникален поглед към темата на изследване, затова тук ще рискувам да изпадна в неизгодно положение и да изложа нещата така, както ги виждам.

За съжаление, истината и лъжата не са очевидни проявления на нищо. Тогава къде се крие разликата между двете, ако такава изобщо съществува? Като начало, Хегел правилно споменава, че “истината не е монета, изсечена в монетен двор, която може да се вземе наготово и да се използва. Нито съществува нещо лъжливо, повече отколкото съществува нещо зло. Злото и лъжата не са толкова лоши, колкото е дяволът, защото във формата на дявола те получават специфично значение; в качеството си на лъжа и зло те са просто универсални понятия, въпреки че имат собствено естество, ако биват съотнесени едно с друго. Лъжливото (това, пред което сме изправени тук) би представлявало другостта, негативният аспект на субстанцията, която [субстанция] в качеството си на съдържание на познание, е истина”¹⁶

16 G.W.F. Hegel, G.B. Baillie, trans., *The Phenomenology of Mind* (Mineola, New York: Dover

. Ако истината и лъжата не са толкова лесно определими, то тогава очевидно лъжата не е простото изопачение на невярното като истина.

Откриването на противоречия е ключово за постигане на опростено определение на истината в този случай. Хегел твърди, че в дадени истини се съдържат противоречия, и наистина ако сведем някои сложни проблеми до тяхната най-проста форма, ще се появят такива. Това не означава непременно, че разглежданата истина или нейната опростена формата са неверни, а че може да сме извършили опростяването неправилно или че нямаме нужната способност да опростяваме още повече.

Нека да предположим, че мисленето ни е ограничено и не можем да опростим повече “ $2+1=3$ “. Постулираното тук решение продължава да е вярно, но може би поради определени ограничения на ума ни, ние, виждайки две числа, които са равни на едно единствено друго число, възприемаме този факт като противоречие, докато той всъщност не представлява такова. Ако умножим коефициента на сложност на този пример множество пъти, ще получим представа за много от нашите вярвания, мисли и позиции по отношение на света днес – с цялата му сложност и неразрешени/неразрешими проблеми.

Желаем да знаем всичко и изправени пред бездната от невежество, се стараем да я надвием. Хвърляме в нейна посока образовани предположения, догадки, идеи и теоретични методи, за да спасим от нея истини и да отслабим хватката ѝ върху нашите умове. Така правим открития за себе си и за вселената. В действителност не можем да опознаем напълно субективното в най-чистия му вид, но за щастие в абсолютната си форма то се отнася до ограничен брой теми и въпроси.

Какво да направите, ако бъдете хванати в този водовъртеж от субективност? Не се ограничавайте до това, което според вас спада към обективно възможното. “Като се опитва да

постигне невъзможното, човек открива възможното, и тези, които се ограничават само до това, което изглежда възможно, никога няма да направят и крачка напред.”¹⁷

Достигахме пределите на субективното когато преминем отвъд разсъжденията си по отношение на възможното – така знаем, че сме в света на това, което е, а не на това, което си мислим, че е.

Способността да формулираме собствено мнение на дадена тема е представлявало абсурдно начинание за всички нас в някакъв момент от живота, но след безброй часове четене и писане на задания и това е станало възможно. Същото се отнася и за човечеството като цяло. Колкото по-малко усилия полагаме да разберем света около нас, толкова по-малко способни сме да си съставим свое собствено мнение за него. В такъв случай започваме да се уповаваме единствено на другите, което поражда в нас догматизъм и предразсъдъци. Следователно що се отнася до начина ни на мислене, това в какво ще се превърнем е резултат на работа, а не на Свободна воля. Философията на Хегел допринесе най-много за формулирането на точно тези мои изводи.

Физическата работа оформя телата ни по същия начин, по който мисловната работа оформя умовете ни. И тялото, и ума имат своите ограничения и състоянието на бездействие води и при двете до атрофия, безполезност и накрая смърт. Никой от нас не се ражда напълно готов да ходи или да разсъждава сам, затова развиването на навика да мислим критично ще ни възнагради с ум, който е способен на това.

Спомням си една история от моето детство, която добре обобщава тази идея. Бяхме помолени да прочетем една книга и след това да заявим дали сме съгласни или не с нея. Следната първоначална мисъл се породила у повечето ученици: “Как е възможно да сме несъгласни с това? Написаното съществува физически, да не би да искат от нас да отречем, че

17 Paul Aurich, edr., *Bakunin on Anarchy* (New York: Vintage Books, 1971), 6.

книгата изобщо е била написана?” Да изявим несъгласие с автора изглеждаше на нас, младите умове, все едно да изявим несъгласие със самата обективна реалност.

Разбира се, целта на упражнението беше да ни накара да разсъждаваме критично. Преди този момент такова нещо не беше окуражавано или дори опитвано. От нас не се очакваше да изразим несъгласие със съществуването на самите думи, а да се осмелим да съдим за посланието на текста въз основа на неговата същина. Подобно начинание изискваше от нас да притежаваме и развием собствен набор от променливи, на които да основем разсъжденията си за нещата като цяло.

За да направим това, се нуждаехме от известен размисъл и способност за рефлексивност, затова ние използвахме за опора и надградихме над това, което дотогава не бяхме оспорвали, използвайки изграденото за шаблон при оценяването на непознатото спрямо собствената му обоснованост. По подобен начин една от висшите цели на философията е да ни върне към началото и да отправи предизвикателство към първичните шаблони, през които сме гледали света и сме съдили за останалите, за да можем станем по-добри съдии на самите себе си и на обективния свят.

Не е нужно образите във въображението ни да са свършени или дори да бъдат възприемани като реални, тъй като лесно можем да разпознаем разликата между дадени истини и заблуди, свързани с определен обект, като например разликата между снимка на човек и самия човек. Можем временно да избягаме от дадена ситуация, като използваме въображението си, за да си представим, че сме някъде другаде или че правим нещо друго. Като цяло, възнамерявам да отнеса всичко, което е оспоримо или не е категорично доказано/отхвърлено, към сферата на субективното, докато това, с което нормално функциониращите хора нямат друг избор, освен да се съгласят, ще отнеса към сферата на обективното, колкото и проблематично да звучи това. Ще представя графика, с която да илюстрирам разликата, и се надявам тя да спомогне за правилното

разбиране на концепциите.

Глава 2.5

Рационална и ирационалност

В тази глава ще се опитам да покажа, че хората са вродено ирационални, и че имат икономическа полза да са такива. Открих изложената идея за първи път в статията на Браян Каплан и според мен досега тя не е била удостоена с вниманието, което заслужава. Би следвало тази концепция да бъде разгледана и от философска гледна точка, дори и това да не е било първоначалното намерение на Каплан. В тази глава ще въведа концепцията за ирационалността, която впоследствие ще свържа с темите, засегнати в трета и четвърта глава.

Обикновено, с течение на практиката и посредством правилна мотивация, хората рано или късно започват да съгласуват действията си спрямо очаквания резултат. Ако човек не е способен да промени своите предразсъдъци, то той ще избягва ситуации, в които това би му причинило вреда. На това се дължи например причината мюсюлмани/ роми да се обединяват в затворени гета, а други хора да крият своите убеждения и да избягват ситуации, в които биха били уволнени поради публичното им оповестяване.

В днешно време ежеседмично някой публикува расистко или друг вид непопулярно мнение в социална медия и скоро орди “борци за социална справедливост” откриват кой е той/тя и къде работи и се оплакват в интернет пространството, докато човекът не бива уволнен – поставен в черен списък, докато тълпата не намери друга вещица за горене. Придържането към ирационални убеждения, когато те са непопулярни, може да има висока цена – да знаем кога, къде и как да ги изразим е от жизненоважно значение за нашата прехрана. Следва по-детайлно разглеждане на подобни ситуации и явления, което ще предостави и обяснение защо лъжите

представляват механизъм за самосъхранение.

Процесът на разпознаване на неверни убеждения и превъзможването на гордостта и страха, чрез приемане на факта, че те са погрешни, изисква време. Нужно е периодът да продължи достатъчно дълго, за да може човек сам да разбере, че нещата, в които е вярвал, са очевидно погрешни. Ситуацията прилича на засядане в плаващи пясъци – първоначалната реакция на това да откриеш, че си “заседнал” в погрешно убеждение, е да се бориш и впоследствие да затънеш още по-дълбоко, докато накрая не осъзнаеш къде се намиращ.

Следователно убежденията не представляват нищо друго, освен един пореден мисловен навик – реакция “действай” вследствие на стимул. Да скъсаш с даден възглед е същото като да скъсаш с даден навик – нужно е присъствието на външно напрежение до степен, в която индивидът искрено иска да отхвърли навика/възгледа. Външното напрежение дава силен тласък и задвижва вътрешната мотивация, която в края на краищата заглушава, но не изтрива напълно убеждението.

Да вземем за пример пушачите: тези, които успеят да откажат навика, все пак ще продължат да преживяват моменти, в които пушенето ще им липсва – след тежък ден на работа или след като се събудят сутрин. Същото може да се каже и за убежденията. С умиление си спомням как като дете очаквах с нетърпение пристигането на Дядо Коледа или на Великденския заек и сега по Коледа все още се заслушвам, за да чуя звука от копита на елени по покрива. По същия начин хората, които се отказват от религиозните си схващания, ще се обърнат към Бог, когато са изправени пред житейска криза, като например загуба на близък, защото все още си спомнят как в даден момент религията им е предложила утеха и подкрепа, за да могат да понесат непоносимото. Вярванията не могат да бъдат заличени напълно, само заглушени и подчинени. А така както биват заглушени, те могат да бъдат и върнати отново към живот. Привеждането в действие и потискането на убеждения без съмнение представлява неделима

част от човешката природа и тези, които знаят това, могат да манипулират и насочват мислите ни.

С казаното дотук се изчерпват и нещата, които искам да разгледам във втора глава. Положил тези основи, продължавам напред към обсъждането на това какво точно представлява лъжата, преди да разгледам лъжите като част от публичното пространство в четвърта глава.

Глава 3

Природа на лъжата

След като основата за разглеждане на човешкото поведение и мисловни процеси от философска гледна точка вече е положена, можем да преминем по нататък към изследване на естеството на самата лъжа, като използваме вече установените образци. Ще разгледам подробно различни приспособления и методи, използвани за установяване на лъжа. Надявах се, че ако технологиите могат да постигнат тази цел, то следователно съществува и способ за разбиране и предвиждане на човешкото поведение. Като истински циник, не бях разочарован, когато установих, че технологиите всъщност не могат да засичат лъжата, и едновременно с това бях приятно изненадан, тъй като фактът потвърди идеята ми, че човешкото поведение и субективността като концепция са твърде сложни, за да бъдат твърдо очертани.

Глава 3.1

Общи дефиниции и концепции

Академичните среди изобилстват от идеи на тема какво представлява лъжата и тук са избрани и представени най-често срещаните от тези идеи и следователно най-подходящите за обрисване на това какво можем да разбираме под нормално човешко поведение. С изключение на кратки разсъждения върху етиката или моралността на лъжата, тази концепция не е достатъчно добре разгледана в аналитичната или континенталната философия. Не успях да открия нищо, свързано с това какво точно правим, когато лъжем, или защо го правим. Този факт със сигурност е благоприятен, когато се пише дисертация – как иначе може да се прецени дали авторът ѝ е способен да разсъждава свързано и независимо след като всичко, което е направил, е да разгледа въпрос, вече развит от дузина известни философи?

Ако имаме ясна представа за репутацията си или ако смятаме, че лъжите ни не са способни ефективно да породят дадено убеждение в другите, можем да предприемем следните три неща. Разбира се, на първо място трябва да има установено доверие между нас и другата страна. Вторият вид стратегия се изразява в идеята да казваме обратното на това, което искаме хората да повярват. Тоест, ако репутацията ни е съсипана и никой не би повярвал и на дума от това, което изричаме, то тогава би било добре да използваме реверсивна психология и да твърдим обратното на желаното от нас, вместо да се стараем да убедим останалите, че сме невинни и да се опитваме да изчистим своята репутация.

Третият вид подход би бил да убедим хората, че сме напълно неспособни да казваме истината, например като погрешно се представим за умствено болни или за невежи глупаци. Глупостта и истината са свързани – вярваме повече на глупавите хора, тъй като асоциираме лъжата с по-високо ниво на мисловна дейност и интелигентност. Може би това е и причината да проявяваме естествено недоверие към изключително интелигентните хора.

Каква значение има дали прием Кока-Кола или Пепси или дали спазваме правилата на пътя, понеже се страхуваме да не ни хванат (когато всъщност вероятността това да стане е ниска)? Достоверната информация може да е напълно безполезна или дори пагубна за моралността на решението. А какво да кажем за тези, които нарочно проявяват невежество или глупост? Пример за това е полицаи, който казва на въоръжен престъпник, взел заложници, че всичко ще е наред, ако последният свали оръжието – не, няма да е наред, престъпникът пак ще отиде в затвора.

Манипулацията чрез използване на лъжа може да спаси живот в подобна ситуация, дори и да не представлява цялата истина. Автономността, разгледана във втора глава, е илюзия, следователно и всеки призив към нея също е илюзия. Способността за самостоятелно разсъждение (което означава, че мисловният процес се различава достатъчно от този на масите и за формирането на заключение не се разчита единствено на мнението на другите) е много рядко срещана и да се предполага предварително, че даден индивид я притежава, е също като да се предположи предварително, че всеки е експерт по степ или художник. Доктор, който използва заблуда, за да убеди човек да приеме животоспасяващо лекарство в противоречие с религиозните убеждения на пациента, заслужава ли порицание от морална гледна точка? Тези, които се фокусират върху илюзии като автономността или религията, може и да кажат да, докато тези, които поставят човешкия живот на първо място, може и да не се съгласят – нито един отговор не притежава морално превъзходство в тази ситуация, но въпросът все още е тема на обсъждане.

Вярно е, че лъжата и заблудата, подобно на истината, попадат в спектър от философски категории. Трудно и ненужно е да ги класифицираме в точно определени такива, тъй като, подобно на сложна база данни, би имало твърде много припокривания и сливания. Следователно нека се насочим към това да установим какво лежи в основата на лъжата.

Не съм съгласен с възгледа, че лъжата непременно включва и заблуда, и ще разгледам този въпрос по-подробно в дисертацията. Ако някой искрено вярва, че нещо е автентично, и това негово убеждение е погрешно, то да се опитва да ме убеди в своето твърдение би означавало да се опитва да ме убеди в лъжа. Може човекът да не е виновен за злонамерено разпространение на лъжи, но фактът, че реално разпространява лъжи, остава.

Може би ако се върнем назад и разучим как честните хора първоначално започват да разпространяват лъжи, ще открием заблуда – пациент нула така да се каже. Невъзможно е да направим това обаче, тъй като за да открием търсеното, би трябвало да установим действителния и цялостен произход на вярванията ни.

Нека сега да видим каква е причината истината никога да не се ражда от лъжата. Степента на погрешност в едно твърдение е обратнопропорционално на степента на вероятност да се открие истина въз основа на същото твърдение. Да търсим Ноевия ковчег на повърхността на Луната със сигурност няма да доведе до нищо; едновременно с това е вярно, че ако ковчегът никога не е съществувал, то такова пътуване би било безсмислено. Ако оставим това настрана, що се отнася до открития, едни от най-големите находки в историята са резултат от усилия, основани на грешни предположения.

Новият свят е открит, защото пътешественици търсят по-бърз път до Индия; друг подобен пример откриваме при виаграта, първоначално изобретена като лекарство за сърце. Всичко започва от коренно различна представа, но естеството на нашия свят е такова, че все трябва да започнем отнякъде. Да търсим Ноевия ковчег на Луната може и да не доведе до това, което очакваме, но може би ще ни научи на много неща за природата на Луната например (може би дори само чрез нашето присъствие на нейната повърхност).

Колкото повече човек усложнява и тълкува субективно неистината, толкова повече се увеличава шансът да бъде доказано, че не е прав, и толкова повече намалява шансът да бъде

доказано, че е прав. Ако според мен някой е труден за общуване и кажа на колега, че той има благ характер, може да казвам нещо, което противоречи на моето вярване, но не е непременно вярно, че изричам лъжа. Този човек може да има други познати, които да са напълно съгласни с преценката, че той е всъщност има лесен за общуване характер. Моето субективно мнение не е непременно единственото валидно такова.

Ако представим нещо като факт, например “Господ не съществува”, лъжа ли е това, ако не го вярваме? Не е непременно лъжа, тъй като не знаем категоричната истината във всяка една ситуация, включително и в тази. Ако кажем “Вярвам, че Господ не съществува”, когато всъщност вярваме, че съществува, то тогава това е лъжа. За лъжа, свързана с дадено вярване, е нужно вярата да е истинска, ако искаме да квалифицираме подобно изказване като лъжа. Лъжа, свързана с факт, не изисква такава квалификация – например изказването, че с очилата си мога да виждам през бетонни стени, е чисто и просто погрешно, лъжливо. Дали вярвам, че с моите очила могат да виждам през стени, не е от значение.

Хората често си играят с чувствата на другите и постигат големи резултати по този начин. За да постигнат такъв ефект, то е почти сигурно, че използват лъжи или заблуда (което от двете е по-лесно), но защо? Защото е много трудно това да бъде забелязано и същевременно е много убедително. Когато политик плаче от трибуната, никой не може да използва инструмент, за да установи дали това са сълзи на реална тъга или на трениран актьор, който симулира емоционална реакция, уж породена от обсъжданата тема.

Няма обективен начин, по който да определим дали дадена емоция е истинска или симулирана. Човек или изпитва дадено чувство, или не, а самите емоции произхождат от подсъзнанието. Ако съзнателно усилие е вложено в изразяването на една емоция, то тогава тя явно е плод на заблуда, вид театрална игра.

Като цяло, истината може да бъде скрита под много форми, тъй като тя обикновено е

доста проста, но има нужда от интерпретация, за да добием смисъл от нея, което може да доведе до затруднения. Заплетената безсмислица е една такава форма. Ако някой ме помоли да дам свидетелски показания и аз го направя, но използвам език, който никой не разбира, то тогава все едно изричам безсмислици или се опитвам да комуникирам телепатично. Да говориш, използвайки код, означава, че посланието е смислено единствено за този, който разбира кода. Правните и застрахователните документи са разбираеми само за хората, запознати с тази материя, и не могат да представляват основа за установяване на договорни отношения между дадена компания и необразован индивид – все едно човек да подпише договор, написан с египетски йероглифи.

Можем правилно да предположим дали даден човек прави разлика между обективно и субективно вярно твърдение. Затова и определенията “мисля” и “вярвам” са толкова важни. Разкриването на наличие на самоизмама, изразено чрез изказвания като “Досега съм живял в лъжа”, ни показва, че наше вярване относно нещо може да е истина за нас (убеждение-истина), но това да не представлява обективна истина. Да вземем за пример зрял човек, който току-що е открил, че е осиновен. Неговите родители са скрили важна част от историята на своето дете. И след като е част от отговорността на хората, отглеждащи деца, да ги информират правилно относно това, кои всъщност са те и какъв е техният произход, можем спокойно да заключим, че родителите наистина са излъгали детето, като са го накарали да вярва, че осиновителите му са неговите биологични родители.

Предидните редове съдържат няколко разсъждения относно самата природа на лъжите и защо те биват използвани. Лъжата представлява трудна, подвеждаща концепция, особено сега, когато осъзнаваме сложното естество на нашата собствена субективност, съчетана с разбирането ни за тази на останалите около нас. Изкачвайки се от основата на пирамидата нагоре към върха, откриваме, че въпросите стават все по-трудни и все по-зависими от

стабилността на основата.

Глава 3.2

Разкриването на лъжата – изкуство или наука?

В тази глава предстои да открием с какво модерната наука може да ни помогне да установим обективно кога хората лъжат. Заключениеята не са изненадващи – не разполагаме с друго, освен с евтини магически номера, които да извличат признания по време на разпит или в друга ситуация. Повечето от използваните тук източници са взети от научни списания или представляват част от изследвания на тема технологии и медикаменти, използвани в съвременните практики на полицията и правителството в опит физически да манипулират и контролират ума, за да угодят на собствените си цели.

Исках да установя до каква степен умът може да бъде физически манипулиран с цел човек да каже нещо по принуда и доколко се поддава на внушения нашето съзнание. Замислих се дали лъжите не са просто прикрити истини, които могат лесно да бъдат извадени наяве изпод маската си посредством дадена технология или медикамент. За съжаление, реалността се оказва много по-сложна.

Смятах, че ако мога да докажа, че простата игра с няколко химически субстанции, взаимодействащи с нервната система, може да накара хората да забравят своите семейства, да убият, без да изпитват разкаяние или да имат спомен за това, или да извършат други подобни неортодоксални действия, тогава ще мога да покажа, че не съществува универсален морал и че лъжите са плод на предизвикана в тялото реакция. Открих, че човешкият мозък е много по-сложен, отколкото смятах първоначално. Медикаментите не правят нищо повече от това да

пренасочат нашето внимание или да премахнат задръжките ни (били те природно или социално обусловени) – те не могат да накарат никого да извърши каквото и да е насила, а просто ни позволяват/улесняват да го направим, ако в нас съществува желание за това. За щастие, това е максималната степен, в която може да се определи доколко нещо е важно за изследвания субект.

Една от важните теми, които ще бъдат разгледани, засяга известния “детектор на лъжата”. Това е просто записващо устройство, създадено в началото на 20ти век с цел проследяване на общото ниво на физически стрес в тялото. Въпреки че отрано е отхвърлено като действително средство за засичане на лъжата и че не се признава като доказателство за вина в повечето части на света, тази машина все още продължава да се използва в западния свят и е широко смятана за обективен метод за определяне на истината.

Ще видим, че тази машина измерва единствено субективно важен импулс и всъщност няма никаква тежест при определянето на това дали някой обективно е извършил нещо. Това демонстрира, че детекторите на лъжата са безполезни без ръката, която ги управлява. Те, както и други подобни средства, се фокусират върху произхода на мислите и имат за цел да обяснят минали събития чрез установяване на тяхната причина. Накрая, ако е правилно да се предположи, че умът не е по-различен от една сложна база данни, то тогава кой или какво е проектирало тази база данни? Защо е конструирана по този, а не по различен начин? Тези въпроси ще бъдат разгледани по-подробно впоследствие в дисертацията.

И така, кой се намира в по-изгодна позиция, тоест кой притежава по-добър и верен поглед върху света – необразованият селянин, който е бил навсякъде и е видял всичко, или живеещият в мазе аскет с безброй докторски степени по различни предмети? По-скоро бих избрал аскета. Необразованият човек би разглеждал човешката природа, културата и идеологията като подобни в по-голяма или по-малка степен – той вижда единствено приликите, докато образованият може да забележи разликите. Въпросът защо това е така няма категоричен

отговор, но аз бих желал да проправя път към една по-подробна дискусия по темата.

Известно помощно средство на детекторите на лъжата са химическите субстанции, които влияят на мозъка. Хората обикновено имат поне един епизод през живота си, в който са приемали твърде голямо количество от дадена субстанция и са почувствали странни симптоми, повлияли тяхното умствено състояние. Тъй като тези вещества изваждат на показ основи на вярванията и културата ни и след като ние въплъщаваме заобикалящата ни култура, то можем да приемем, че серумите на истината ефективно разкриват корените на субективните за нас истини. Фактът, че нещата не се развиват по начина, по който предполагахме в началото, не е причина за тревога – просто означава, че трябва да променим посоката на търсене. Може би търсим истината на погрешното място, може би трябва да разглеждаме човешкото тяло по начина, по който Павлов го е правил, тоест през един холистичен поглед, според който паметта не се намира единствено в мозъка, но и в тялото като цяло. Тези идея ще бъде представена и подкрепена по-подробно в завършения труд.

Ще добавя и това, че да разчитаме на джаджи и инструменти, е част от западен идеологичен феномен. Например в ранните дни на летенето със самолет пилотите са били предупреждавани никога да не вярват на уредите и ако бъдат хванати в облак, да излязат от него, като поддържат самолета в стабилно въртене. Един много стар инструктор ни разказа това, след като си спомни, че е видял ято патици да влизат в облак и почти веднага да излизат от него, въртейки се. В наши дни такава процедура се счита за почти самоубийствена. Пилотите са инструктирани да вярват преди всичко на уредите, тъй като има твърде много доказателства за това, че човешкото тяло може да загуби ориентация и да изпита объркване при липса на достатъчно сетивна информация. По време на продължително въртене, течността, която взаимодейства с космите в ушите ни, се стабилизира в един момент и ние си мислим, че се движим напред и хоризонтално, докато всъщност все още се въртим, а ако излитаме в безлуна

нощ, може да изпитаме илюзията, че се изкачваме, докато всъщност се спускаме – последното се нарича контролиран полет в терен и е, и ще продължава да бъде причина за смъртта на пилоти с опит и без опит.

Смятам, че днешното общество е принудило хората да вярват повече на машините, отколкото на самите себе си, и това не е явление, ограничено единствено до авиационната индустрия, а обхваща всички аспекти в нашия живот.

Такава е ситуацията и извън сферата на авиацията – както използването на калкулатори, така и разчитането на интернет и на браузъри като “Гугъл” за отговор на фактологични въпроси, поражда у нас убеждението, че даденият инструмент е прав, докато нашето мнение и преценка са погрешни. Това като цяло не е толкова ужасно, но ограничава способността ни да разсъждаваме отвъд полето на измеримото и това вече, само по себе си, не е задължително нещо добро.

Защо е нужно да разглеждаме технологията за разкриване на лъжата в дисертация, свързана с философията? Отговорът е наистина прост - технологията и науката могат да ни предоставят данни за естеството на човешката природа и философията е средство, чрез което да разгледаме тези данни холистично. Използвам тази информация като основа за изследване и предоставяне на нови възможности за философията.

Да, мога и наистина използвам други философски трудове, но след като философията не е култ, характеризирани с ограничено поле на разсъждение, то ние сме свободни да използваме който и да е подходящ за нашите цели текст, а те са да зададем и да отговорим на въпросите, свързани с най-съкровените човешки желания. Философията поема по пътеките, по които желае, и използва информацията, която желае, стига крайният резултат да предоставя оценка на реалността такава, каквато е всъщност.

Би следвало да опишем накратко какво разбираме под понятието “такова каквото е”.

„Такова каквото е” е концепция, която включва всичко, което е част от нашата реалност – независимо дали това е субективното мнение на непросветен политик или масата на неутронна звезда. След като можем да си съставим ясна и последователна представа за нашата вселена, тогава сме свободни да използваме и тази концепция по отношение на разглежданото. В тази връзка, технологията е просто инструмент, изобретен от човека, за да му помага – тя е създадена с определена цел.

Всички живи същества съществуват с определена цел и тя е размножаването и оцеляването на вида. Това е лишен от смисъл и същевременно верен факт. Съществуваме, за да продължаваме да съществуваме. Размножаваме се, за да продължим своето съществуване под някаква форма. Да не съществуваш е най-лошата съдба, която може да сполети някого, както става ясно и от предупреждението на един от моите любими холивудски злодей, Тулса Дуум: “Когато си отида, ти никога няма да си съществувал.”¹⁸

Желанието да съществуваш е желание за спомен, за смисъл. Смъртта, “лишена от смисъл”, се разглежда като нещо, от което нищо не може да се научи – човечеството е просто с един човек по-малко и не се знае как може да се предотврати това да се случи и в бъдеще. Откриването на смисъл в живота и смъртта представлява основна част от желанието ни да оцелеем и да се размножим. А как се свързва това с технологията за установяване на лъжата? Технологията, която в дадения случай е създадена, за да открие дали човек крие информация или предоставя нарочно погрешна такава, има за цел да открие смисъл в човечеството. Тя представлява опит хората да се разглеждат като роботи, които са предвидими и определими. Лъжата, криеща се в ума на човек, е нещо, което може да се разглежда като физическо проявление - видимо подобно на златна вена в кварц. С други думи, технологията е опит да се установи физическата природа на ума. Въпреки че технологията до този момент не е успяла да

18 . *Quotes for Thusla Doom* <http://www.imdb.com/character/ch0008155/quotes> Last accessed 15 Nov 2016.

докаже абсолютно физическата природа на ума, то тя вече може да покаже, че поне част от него е такава.

Откриването на смисъл в живота е начинание, което си заслужава усилието. То наподобява опита да открием смисъл в нечия смърт, за да избегнем самите ние такава съдба (например като не надвишаваме ограничението на скоростта на пътя, за да не загубим контрол над колата, да излезем от шосето или да ударим някого и да умрем; ако не караме с превишена скорост, ще живеем по-дълго). В тази дисертация твърдя, че технологията за установяване на лъжата се опитва да реши проблема, пред който се изправят полицаите, а именно по погрешка да пуснат на свобода виновни хора. Плащат им, за да хващат престъпниците, и те желаят да имат някакво обективно доказателство, което свързва заподозрения с престъплението. Тъй като затворът не е място, където хората влизат доброволно, то следва, че е естествено престъпникът да излъже, за да предотврати постъпването си там. Технологията има за цел да обезсили този защитен механизъм и как я използваме в такива случаи говори много за природата на ума.

При всеки магически номер илюзионистът се опитва на всяка цена да убеди публиката, че използваните от него инструменти са реални – че мечовете са истински и режат, че няма счупени метални кръгове или че носещото се във въздуха момиче не е качено на невидима платформа. Операторът на полиграфа се държи по подобен начин, като се опитва да убеди заподозрения, че машината наистина прави това, което се предполага, че прави, и след това прочита резултатите – той няма друга цел, освен тази.

Предполагам, че ако не друго, то тестът с полиграф може да се използва за определяне на това как се справя човек по време на разпит. Нищо не е научно валидно (или философски валидно в дадения случай), ако не е прието за такова от академичната общност. Това не означава, че подкрепям идеята за академично-ръководена среда, в която се потиска различното мнение – това е аргумент, разглеждащ изкуството на разпита срещу науката за обективно

измеримите аспекти на заблудата.

Разбира се, тези тестове не се приемат като доказателство навсякъде, но признанията със сигурност да. Информацията, която събрах на тема полиграфия, е лесно достъпна чрез интернет и академичните списания, следователно всеки грамотен човек има достъп до нея, но едновременно с това изглежда никой не знае или не се интересува от темата, понякога за негова или нейна вреда. Предполагам причината никой да не си прави усилието да проучва въпроса или да поиска този метод да бъде премахнат от държавните процедури, се дължи донякъде на страх от това да не изглежда виновен или част от опозицията – защото само някой, който има какво да крие, би се страхувал от машината, нали?

Друг въпрос, на който ще бърна внимание, е свързан със самопризнанията и дали те трябва да се приемат за лъжа или за истина. Ако под влияние на заповед или принуда дадеш отговор, който противоречи на считаното за вярно от теб, то тогава това не е наистина пример за проява на заблуда, въпреки че, технически погледнато, казаното е невярно или лъжа. В такъв случай не би трябвало да се регистрира наличие на стрес, свързан със самата лъжа, тъй като източникът на стреса не е самото нейно произнасяне, а фактът, че сме принудени да направим нещо погрешно в резултат на принуда или заповед.

Например в някои кръгове от моята култура да притежаваш огромна власт се счита за начин да се компенсира някакъв сексуален недостатък. Също така се смята, че роботите - членове на бюрократичната система, компенсират липсата си на образование или власт, като се възползват доколкото е възможно от малкото власт, която притежават, за да нанесат максимална вреда на тези, които не харесват. Да упражняват някаква власт от своята позиция в организационната йерархия им осигурява определено чувство на утвърждаване. Ако стоят между вас и това, което желаете, е най-добре да положите усилие да ги накарате да ви харесат, отколкото да се опитате да се преборите с тях. Последното би било толкова безсмислено,

колкото и финансов престъпник да крещи как изкарва повече за час отколкото арестувалият го полицаи изкарва за година, докато отвеждат първия към килията.

Тези, които гният в затвора въз основа на резултат от разпит с детектор на лъжата, усещат реалното влияние на този вид метод в своя живот, независимо дали той е научно обоснован или не. Ситуацията е не по-различна в някоя държава с територии в Сахара, в които наемат вещер, който установява наличието на вина по вътрешностите на пиле. Процедурата има тежест при определянето на вината поради факта, че цялата общност вярва в способността на шамана да установи истината по вътрешностите на птицата.

От своя страна, шаманът-оператор-на-полиграф в Западната цивилизация интерпретира криволичещи линии на лист хартия. Единствената разлика между нас и африканците според моята теза в тази дисертация е, че основаваме вярата си на различни неща. Силата и влиянието на дадените убеждения идват от споделеното обществено съгласие относно легитимността на методите, използвани от съответните шамани – независимо дали те носят роба и корона от пера или костюм/униформа и значка. Вярваме в лъжите и заблуждаващите тактики, използвани от държавата, защото сме ѝ дали власт и признали авторитета ѝ при определяне на истината в нашия живот. Държавата оторизира и узаконява истината – тя издава лицензи, удостоверяващи, че даден индивид е способен безопасно да управлява моторно превозно средство, да практикува като адвокат или медик и т.н. Но никога не се усъмняваме във властта на държавата, когато някой причини катастрофа, екзекутира невинен човек или направи грешка по време на операция! Тогава отговорността пада върху индивида или фирмата.

Смятам да продължа да развивам дадената идея, като спомена, че умът впоследствие интерпретира получените факти. Той може да направи това правилно или погрешно, а да се установи кое от двете се случва, е много трудно. Знаем без съмнение, че дрогата може да направи някой склонен към внушение. Това не означава, че съществува Свободна воля, която

може да бъде подчинена с медикаменти, а че те може да се използват, за да променят процеса, по който нормално интегрираме получената информация и формираме решения въз основа на нея. Обикновено това включва няколко стъпки, при които се взимат под внимание различни фактори като опит, култура, идеология, убеждения, и т.н. Дрогата може да се използва, за да отмени етичните или морални задръжки, запазвайки други такива активни. Тя не те кара да действаш по начин, по който не би действал нормално, а само изважда наяве по-базисните черти на твоето поведение.

Вероятно на това се дължи и фактът, който изследвам в по-голяма дълбочина в завършения си труд, че се доверяваме на простотата на глупците (въпреки че изразът може би не е правилен, “неврологично хрисими” или ”неврологично податливи на обработка” може би са по-подходящи за използване). Подобно на всички нас, и те имат ограничен умствен капацитет на разположение. Можем да жонглираме единствено с определен брой топки, преди да изпуснем някоя от тях, и някои разпитващи откриват истината зад изпитваната от тях вина, когато някоя от топките падне на земята.

Доколко е достоверен този процес на оценка? Според мен не е толкова достоверен, колкото ни се иска да вярваме. Разпитващият няма контрол върху това колко добър жонгльор е заподозреният, дали истината е “изпусната” или дали изобщо разпитваният има “топка” за изпускане. Всичко е основано на надежди и молитви.

Има видове поведение и действия, които често се асоциират с лъжците и които ще разгледам по-подробно в дисертацията. Като цяло твърдя, че тези хора обикновено се изразяват просто и не говорят твърде много за себе си (не използват лични местоимения като "аз" или "мен"), когато изразяват неистини, за да се дистанцират фигуративно и буквално от лъжата; също така те често говорят за себе си в негативен аспект. Важни и често пропускани улики се съдържат в точните думи, които използва заподозреният. Повечето източници не обръщат

внимание на реалния изказ и вместо това се съсредоточават върху физическите реакции, като лицево изражение, тон и други подобни. Думите играят важна роля в преднамерената заблуда и би трябвало да се взимат под внимание също както се прави това с физическите знаци.

Накрая в последната част на тази глава ще разгледам психологическата основа на вярата в това плацебо. Ще спомена по какъв начин психологическият аспект е включена в сериите “Епистемология на свидетелските показания” и как се съотнася с доказателствата, получени от машините. С това идва и заключението на всичко, което има да се каже по въпроса за изкуството на разкриване на лъжата. Моята главна цел в тази глава е да докажа, че науката за установяване на лъжата е всъщност изкуство, маскирано като наука, и следователно представлява псевдо-наука. Надявам се да покажа достатъчно ясно, че лъжата не може да бъде засечена с технологиите, които имаме на наше разположение сега или ще имаме в близко бъдеще – най-вероятно защото разглежданата концепция е част от водовъртежа на субективността.

Въпреки че религията на хуманизма и науката наивно е подлъгала повечето от нас, че притежатели на сертификати от 14-месечен курс имат способността да прочетат и най-тъмните тайни на нашето съзнание, като гледат на чаени листа или интерпретират криволичещи линии върху хартия, това само по себе си е една хитра измама. След това обобщение бих искал да премина към описание на това, което смятам да разгледам в главата за пропагандата.

Глава 3.3

Пропаганда

След като вече до известна степен имаме изградена представа за сложността на човешкия ум и за факта, че индивидуално насоченият опит за регистриране или изкуствено изфабрикуване

на лъжи не работи, то смятам, че сме подготвени да разгледаме начините, по които съзнанието незабележимо е принудено да мисли по даден начин или да изпитва дадена емоция на масова скала. Този процес със сигурност въздейства и на индивидуалния ум, но се извършва по начин, който влияе на всички.

Ще започна, като проследя произхода на пропагандата и опиша как тя обхваща всеки аспект на нашия живот. Накратко ще покажа как пропагандата - такава, каквато я познаваме днес, започва след Първата световна война, когато за първи път става ясно, че е важно мнението на населението да е в унисон с това на управляващата партия, в случай, че в определен момент е нужно народът да сътрудничи на правителството и да работи и да се бие в подкрепа на дадена война.

По време на Първата световна война правителствата не изпитват голяма нужда да проявяват такова поведение – тяхното отношение към обикновения човек се изразява в това, че от него се очаква да мълчи и да изпълнява. Тази политика не води до много добри резултати (особено когато става дума за попълване на запасите от пушечно месо) и така се ражда идеята за нуждата народът да бъде убеден в пълното право на правителството да действа по начините, по които смята за добре, и в това, че “противникът” е смъртен враг на обикновения човек.

Обикновеният човек в средновековна Европа няма почти нищо за печелене или губене (с изключение на собствения си живот), заради което да участва в битка между братя, всеки един от които се опитва да си подсигури короната. Това положение впоследствие претърпява развитие и достига степен, в която да стане явна важността на това, което най-малкият общ знаменател има да загуби, ако правителството му е потъпкано в един глобален конфликт. Твърдя, че прехвърлянето на властта (която правителствата е изглеждало, че притежава преди) на народа чрез установяването на демокрацията по време на развитието на историята на Запада, не представлява такава велика революция, за каквато учим в часовете по история или

социология. Поддържам мнението, че единствената разлика в момента, дължаща се на този аспект, се изразява в това, че силните на деня изпитват нуждата да убеждават своите поданици да подкрепят техните каузи вместо просто да им издават команди.

Повечето източници, които използвам тук, са ранни творби (написани в периода между края на Първата световна война и началото на Втората) на тема полза и начини за използване на пропагандата, още преди този термин да бъде откраднат и смислово свързан с Националсоциалистическа работническа партия на Германия. Ще защита идеята, че пропагандата се намира в много добро състояние в днешно време, въпреки че вече е позната под други наименования, а именно “Министерство на информацията” или “Министерство на вътрешните работи”.

В тази глава свободно използвам трудовете на Чомски, тъй като той и неговите съмишленици изучават и успешно изобличават начина, по който пропагандата се използва върху самите нас в днешно време. Въпреки че не споделям неговата дълбока омраза към западното общество, Чомски разглежда последното с цел да покаже, че всеки вид пропаганда е лоша – аз ще приема по-неутрално становище и ще представя плюсовете и минусите на това философско изкуство.

Един от главните въпроси в тази глава е следният: “Как да ограничим степента на самоизмама?” Ще се опитам да демонстрирам, че ако пропаганда ни е накарала да поддържаме погрешно становище, то тогава можем да кажем, че сме били измамани. Ако обаче осъзнаем, че сами сме попаднали в заблуждение и сами сме отказали да приемем правилното становище, то тогава можем да кажем, че и сами сме се измамили. Проблемът е как да установим коя от двете ситуации е действителната? Цинизмът единственият верен отговор ли е? Основна част от тази глава е посветена на целта да окуража по-нататъшен дебат на тази тема.

Подкрепям тезата, че при хората егото играе ролята на арбитър, на “вътрешен глас”,

който защитава това, в което вярваме, срещу външни влияния. Егото е немлъкващият адвокат, който може да цитира в наша подкрепа пример след пример, доказателство след доказателство, когато сме изправени пред противоположна гледна точка. Не смятам, че трябва (или можем – въпреки благородните цели на Франкфуртската школа) да изключим напълно този глас, но е нужно да го победим в собствената му игра. Твърдя, че ако дадено убеждение се използва в подкрепа на нещо, то би следвало да подложим на съмнение валидността на това убеждение, като потърсим противоположно мнение по въпроса. Ако исторически прецедент е даден за пример, то тогава би било далновидно да потърсим други примери от историята, според които даден набор от действия е довел до различен набор от резултати.

В Новия свят поне е демонстрирано достатъчно ясно, че академичният свят представлява част от машината за пропаганда точно толкова, колкото и новинарските агенции имат за цел да представят и подкрепят официалното становище на правителствата. Това противоречи на популярното убеждение, че академичният свят и обществата в тези части на света, в които индивидуалното мнение има някакво значение, са изцяло основани на непотизъм. Липсата на репутация се посреща с мълчание и възмущение в академичните среди. Разбира се, репутация, показваща, че си недружелюбно настроен към статуквото, се посреща с всяко възможно оръжие, което отсрещната страна може да използва. Поддържам тезата, че дори “опасни” умове като Жижек представляват гласа на някакво мнозинство, въпреки че не принадлежат към това мнозинство. Споделям мнението, че обикновено “те” (действителното мнозинство) ще направят невъзможен живота на този, който посмее да се изправи срещу водещото мнение в академичните среди, невъзможен.

Пропагандата - така както разбираме това понятие в съвременния свят (тоест “манипулация на публичното мнение чрез средствата за масова информация”), се появява някъде преди Втората световна война. Тя носи по-малко зловещо значение в периода между

двете войни. По това време пропагандата е позната като начин за разпространение на някакъв вид истина до масите. Ако даден човек или институция притежава познание за истината, то той или те следва да известят това на всички, точно както в случай, че някой притежава лек за рака – да говориш и да разпространяваш само и единствено истината се възприема като морално задължение.

Ще изкажа предположението, че хората имат нужда от пропаганда – те я желаят. Те дават власт на държавата и очакват в замяна тя да реши техните проблеми. Искат да им се казва как да мислят и да действат по същия начин, по който искат образование и здравна система, спонсорирана от държавата. Понеже пропагандата, подобно на една обществена институция, се управлява от държавата, то се подразбира, че понякога това средство ще се използва за порочни цели или по-точно срещу интересите на самото общество. Това е и причината да си спечели такава лоша репутация през изминалия век – става ясно, че тя може да се използва да защити интересите на малцинството и така да нанесе вреда на мнозинството. Но трябва ли да отнемем всички полицейски функции на правителството, само защото няколко негови представители са корумпирани? Не, в тази си роля то все още има позитивно влияние върху обществото - така както има такава и пропагандата.

Членовете на даден култ, подобно на трето поколение феминистки или на религиозни водачи, които активно разпространяват лъжи, правят това с чистото съзнание, че казаното от тях е вярно и е от полза за общността. Невежеството, глупостта, мързелът, както и безброй други предотвратими и биологично вродени човешки фактори могат да спомогнат за злоупотреба с пропагандата. Искрено твърдя, че тези, които имат най-подходящите способности да влияят на средствата за масова информация, могат и ще направят това, като едновременно нанесат вреда на по-скромните членове на обществото. Пример за такова поведение е собственик на фабрика за военно оборудване, който използва част от получената печалба, за да убеди обществото да

подкрепи война, която в резултат ще причини безброй жертви на същото това общество.

Разбира се, да окуражаваш хората да жертват живота си, за да спечелиш пари, не изглежда приемливо от морална гледна точка. Но даденият по-горе пример е много стар и изтърган – по-съвременен такъв би представлявала компания, която добива лиценз за животоспасяващо лекарство, след това увеличава цената му с 7000% и впоследствие харчи част от парите, за да убеди останалия свят, че увеличението е с цел инвестиция в проучвания на нови лекарства, докато всъщност високата цена помага единствено на акционерите. Поддържам мнението, че съвременният човек представляват хибрид между консуматор и стока, който може да се купува и продава.

Разбира се, когато съпоставим две противоположни мнения, понякога правилният отговор се намира някъде по средата, а понякога не. Сигурен съм, че ако сравним пропагандата на Ислямската държава с тази на Америка, то истината няма да се окаже някъде по средата. Някои мнения са по-правилни от други. Но нека поразсъждаваме за момент – каква би била ситуацията за нас, ако се намирахме от погрешната страна - да кажем, че бяхме членове на Ислямска държава в Ирак и Леванта?

Какво бихме направили? Отговорът е да не се отказваме и да продължим да индоктринираме младежта, докато едновременно с това се борим срещу тези, които не подкрепят насилието, докато накрая не остане само едно общество. Казано просто – ако сме твърде различни от останалия свят, то идеологията изисква от нас на всяка цена да продължим да разпространяваме зародиша на нашето общество и да променяме света, така че все повече хора да приемат нашето послание.

Това, което Йозеф Гьобелс, министър на пропагандата в нацистка Германия, прави, е да инкорпорира общественото мнение в политиката на правителството. Как биха реагирали хората, ако нов данък или закон започне да се обсъжда? Как можем да накараме общественото мнение

да бъде благоприятно разположено към това, което вече сме решили да направим? В завършения труд ще разгледам подробно тези въпроси.

Гьобелс е един от хората, положили основите, които впоследствие другите нации следват. Той със сигурност е бил запознат с някои от начините, чрез които се е манипулирало общественото мнение в други страни. Публикациите му не отразяват неговите лични емоции, а представляват преднамерено изказване, насочено към определена публика с цел предизвикване на определена реакция. Твърдя, че пропагандата като цяло не разчита непременно на истината в нейния завършен вид, тъй като се счита за ефективна не ако представя достоверна информация, а ако успее да накара хората да действат или да мислят по даден начин. Всичко, което се изисква, е присъствието на минимално количество истина, за което човешкият ум да се хване и впоследствие по магически начин да изгради в цялостно убеждение.

За да се избегнат противоречия, Гьобелс предлага да има общ източник на информация. Дали съвременните средства за масова информация следват тази практика? Може би „Асошиейтед Прес“ представлява пример за такова поведение – дори ако се спрем само на тази новинарска агенция и разгледаме статистиката само за 2007г., то ще видим, че тя се е използвала от 1700 вестници, 5000 телевизионни и радио станции, доставила е 10 милиона изображения до 120 страни и е била в процес на разширяване на обсега си до сателити, които са централно разположени в Ню Йорк. Със сигурност тази агенция представлява медийна империя или център на пропаганда (ако някога е съществувал такъв, то тя го възплъщава).

Както и да е, чрез верни и последователни разсъждения се надявам да достигна до заключението, че уклончивата истина ражда най-добрата пропаганда, докато явните лъжи рядко устояват на щателна външна проверка. Наблюдава се и фундаментална промяна на доктрината на Просветлението, която постулира, че в търсенето на истината не трябва да се намесват страсти. В днешно време се подкрепя мнението, че разпространението на истината трябва да

бъде преследвано със страст, тъй като е морален и граждански дълг да се подsigури информираността на всички.

Ще разгледаме идеята, че пропагандата е като семе, което търси плодородна почва, или като вирус, който търси подходящ приемник. В днешно време най-добре скритата от нас тайна е, че всъщност нямаме свободен избор. Предоставен ни е набор от опции, но опциите са предварително подбрани и не непременно подходящи за нас. Това винаги е било ситуацията за всички, но по някаква причина истината за това положение на нещата вече е скрита, забравена или пренебрегната.

След като пропагандата веднъж е завзела успешно даден ум, тя се преобразява в идеология – явление, което смятам да разгледам по-подробно в четвърта глава. Пропагандата вече не е нужно да се прилага върху човек, който е мотивиран идеологически, тъй като той е спечелен за каузата. Езикът, чийто цел е да предотврати отстъпничество, се възползва от собствените ни страхове и подбуди. Под думата “фанатик” разбираме “нежелания друг” и затова когато някой ни нарече така, преминаваме в защита и отстъпваме територията си на обвинителя.

Ще премина към това набързо да изброя видовете хора, за които в общи линии е известно, че казват истината или лъжат. Човек обикновено вярва на по-малко образованите, защото, както разгледахме това по-подробно във втора глава, тези, които са родени с по-нисък коефициент на интелигентност, са и по-малко способни да излъжат. Разбира се, образованието не е задължителен показател за интелигентност или способност – идея, която обаче не винаги се споделя от мнозинството необразовани хора. За тях “доктор” или друг с подобен статут е някой, който е много по-умен от тях самите. Този индивид представлява голяма заплаха за тях, тъй като лесно може да ги накара чрез манипулация да тръгнат срещу своя собствен интерес. Това е и друга причина репутацията на академиците да е толкова важна – ако загубим доверието на

хората, се превръщаме в тяхна мишена, както и в лесна жертва за правителството и други подобни институции, които най-много от всичко биха желали да заглушат гласа на отстъпниците от академичните среди.

Ще защита мнението, че пропагандата не се интересува от раса, пол или възраст. Намирам за интересен факта, че корпорациите и правителствените институции наемат за свои служители менажерия от различни възрасти, полове и цветове и после ни пробутват тази своя стратегия, за да ни убедят, че посланието им е резултат от сътрудничеството на много и различни гледни точки – нещо, който би трябвало да го превръща във възможно най-доброто такова. Този вид мислене произлиза от внушаването на младежите през 60те и 70те години на миналия век, че врагът е на определена възраст и от определена раса и пол – следователно лекарството против дискриминацията по пол, възраст и раса се състои в наличието на още повече дискриминация по пол, възраст и раса (но този път приложена с обратна валентност там, където по начало е била забелязана). Ще представя аргументи в подкрепа на мнението, че това е светът, в който живеем в момента.

По-голямата част от това, което обсъждам и изследвам, следва стилът на критическата теория на Франкфуртската школа. Да бъдеш искрен със себе си означава да приемаш своите недостатъци такива каквито са. Да се преструваш, че ти или твоето общество и култура са морално непогрешими, е наивно и опасно. Да вярваш в неизменния прогрес и триумф на човечеството над трудностите в съвременния свят е също толкова опасно. Подобен светоглед отваря пътя за множество зверства. В последно време Католическата църква би трябвало да бъде похвалена за своята отворена и честна политика, насочена към приемане на факта, че тази институция не е била и никога няма да бъде съвършена. Тези, които предявяват, че са перфектни, следва да бъдат подложени на внимателна проверка.

Ще покажа, че пропагандата предизвиква домино ефект, който води до ограничаване на

свободната мисъл и действие до няколко управляеми и най-важното предсказуеми категории. Модерната (или съвременна) държава не е иска да наподобява Римската империя, която изобилства от различни религиозни и политически сдружения. Това значи, че през своето управление римляните са твърде заети да потушават ожесточени бунтове на всеки няколко години в различни части на империята. Хората стават достатъчно хрисими чак след като християнството се установява на римска територия, но може да се спори, че дотогава империята вече е прекалено отслабена, за да може да възвърне властта си над западните земи. Източната Римска империя, обаче, продължава да съществува успешно повече от хиляда години под закрилата на християнството, докато накрая друга религия на свой ред не я побеждава.

Срещу закоравелите фанатици може да се използва сила, но върху останалите от нас е достатъчно да бъде упражнено едно по-незабележимо влияние – такова, което подкопава всички устои на определена идеология. Как точно да се подходи в дадения случай зависи от самата идеология, която искате да отхвърлите. Как точно да заразите някой с пропаганда зависи от това коя част от вашето послание е важна за слушателя и коя отговаря на сегашните му убеждения. Вярванията никога не се “изрязват” и заменят - те се преработват и променят отвътре.

Много неща са споменати в този преглед на моята дисертация на тема “елити” и “силите, които ни управляват”, сякаш те представляват част от секретно общество от господари. Тези мистериозни конспиратори уж имат всичко, за което мечтаем – пари, власт и анонимност. Съществуват ли те наистина или са измислени от нас, за да можем да посочим източника на пропагандата, с която се срещаме в нашата действителност? Кое от двете е по-вероятно - пропагандата да идва отвсякъде в съвременното общество или този кръг от хора да е нейн източник?

Ще разгледам накратко едно съвременното явление, интернета, и как то се отнася към темата за масовата заблуда. Интернетът е/беше интересен феномен – в началото той се

използваше като мощно средство за съпротива на малкия човек срещу потискането на бедните от страна на корпорациите и правителствата по целия свят. Представляваше източник на информация извън средствата за масова информация, било то под формата на статии или видео. Бюрократичните сили използваха своята сила, за да блокират или изкупят сайтове, които предоставят такова съдържание, но смятам, че докато хората имат достъп до интернет, те ще успяват да заобикалят тези начини за установяване на контрол.

Съвременните национални интереси се препокриват с корпоративните интереси, а корпоративните интереси се препокриват с тези на акционерите. Всичко, което остава, е да се премахнат множеството по-малки акционери на публично представените компании от уравнението, за да се съсредоточи властта в ръцете на малцинството управители и еднолични собственици на фирмите, и получаваме една феодална система или завръщане към свят, напомнящ за страховития роман “Атлас повдига рамене”, където масите на бедните боготворят и служат на собствениците на компании като на богове. Поддържам мнението, че нещо подобно се случва вече и днес, когато лихвите са близо до нулата, фирмите могат да теглят кредити в каквито размери желаят и впоследствие да изкупуват обратно своите акции, предлагани на борсата, като по този начин изгонят множеството малки собственици-акционери и де факто приватизират и монополизират компаниите, но всичко това ще бъде разгледано по-подробно в четвърта глава.

Гледната точка, която се опитвам да защита в тази подглава, е, че пропаганда е нужна само при хората, които още не са идеологично индоктринирани. Тя цели да упражни влияние над тези, които все още не са склонни да мислят или да действат по даден начин, и използва всички средства, за да промени това положение.

Глава 3.4

Основание за съществуване - Raison D'être

В тази глава ще насоча вниманието си към разума и причината лъжата да съществува изобщо. Някои от източниците, които съм използвал, включват Ницше, Хъксли, Еразъм, Грей, Макиавели, Милтън, Волтер и Кант. Ще разгледам публикувани практически наръчници за това как да лъжем ефективно. Въпреки че по природа хората са ирационални, ще се опитам да докажа, че лъжите принадлежат към сферата на разума и рационалността.

Една от централно представените идеи е това, че ние абсорбираме лъжата, инкорпорираме я в нашето съзнание и след това я приемаме за истина. Впоследствие използваме разум, за да осмислим лъжата за самите себе си и за останалите. Така лъжата може да достигне до други умове, подобно на вирус, който иска да се разпространи. Нека да разгледаме въпроса по-задълбочено.

Мотивационните говорители, треньорите и дори психолозите окуражават хората да си представят своите цели и да видят себе си като човека, който искат да бъдат, или който вече е постигнал това, което те искат да постигнат. По принцип се приема, че този подход улеснява постигането на желаната цел. Изграждането на представа във въображението, създаването на история и целият процес, водещ до постигане на желаното – всичко това изисква способност за осмисляне, намиране на решение и отхвърляне на страха от провал.

Когато разумът не може да получи доказано вярно познание за нещо, той се обръща към обоснованото убеждение. Ако обоснованото убеждение не може повече да удовлетвори изискванията за търсеното познание, то тогава на помощ идват теориите и предположенията. Когато нищо друго не върши работа, ние се опираме на вярата – идеята, че нещо е вярно, дори когато това е най-малко вероятният факт. Защо такова поведение е толкова ярко проявено и разпространено? Отговорихме на този въпрос във втора глава, където разгледахме

иррационалната рационалност, но в тази се надявам да разсея всички евентуално останали съмнения по темата.

Ще опиша накратко някои пропагандни тактики, за да обясня причината за съществуването на това явление. Една от тези тактики е да се наводни дадена дискусия с множество субективни изкази, като идеята е победата да се определи от това кой говори най-много. Фактът дали изреченото има изобщо някакъв смисъл в спора, е от второстепенно значение. Тези, които използват явни лъжи, най-вероятно правят това, защото съдържанието им е без значение – има значение само обема на посланието. Тази тактика доминира в публичната сфера – в ток-шоута, телевизионни дебати и навсякъде другаде, където времето е пари, а парите се дават, за да се привлече възможно най-голямо количество внимание. Победата се определя от това на кого се отделя най-много внимание в медиите, тъй като обикновено се предполага, че този, който говори най-много, е този, който трябва да послушаме, понеже е “авторитет” по дадената тема.

Добронамереният Еразмус от Ротердам може и да е предполагал, че тези човешки торби, пълни с горещ въздух, имат благородни цели, но неговото мнение се е дължало на незнанието му по въпроса. Дори последното предположение да важи за някои хора, то погрешно се преписва и на хора, чиято преднамерена цел е да сеят лъжи. За да се предотврати ужаса на това да се слушат изказванията на такива хора, аз препоръчвам активното избягване на директни дебати “лице в лице”. За съжаление, не можем да избегнем тази неприятност в нашия живот.

Заклучението, на което искам да наблегна в тази дисертация, е, че ние сме част от природата и не съществува никакъв мистериозен дуализъм дух-тяло. В допълнение, капацитетът ни за познание и въображение не е безкраен. Това ни води и до целта на тази подглава - да покажа, че използването на лъжите е част от рационалното, част от природата ни, която цели да се размножаваме и да продължим своето съществуване. В тази глава се надявам да обвържа в

едно цяло много от представените в предишните глави идеи.

По-нататък в тази глава ще обсъдим и сексуалността. В тази връзка ще изразя мнението, че хората са привлечени от определени характеристики в противоположния пол и затова противоположният пол на свой ред може преднамерено да симулира тези характеристики. Когато една заблуда се практикува достатъчно дълго, човек се пренастройва когнитивно и вече може да се държи по даден начин, без да използва съзнателно усилие както преди. Означава ли това, че старото се трансформира в новото, или просто то се скрива под пластове самозаблуда? Тези въпроси смятам да изследвам впоследствие в завършения труд.

Твърдя, че е и двете гледни точки са верни и ще помоля читателя да погледне на самозаблудата като на температурата в океана. Температурата в близост до дъното е постоянна, независимо кое време на годината е, тази по-нагоре зависи от местоположението си в различни ясно разграничени пластове на по-топла и по-студена вода, докато тази в близост до повърхността и на повърхността варира с различните сезони.

Човешката същност остава същата, но отгоре ѝ се натрупват няколко пласта, придобити през годините. Това, което виждаме на повърхността – нашите действия, мисли и чувства, представляват плитката зона на смесване между външната среда и вътрешността на океана. Самозаблудата не причинява промяна на ядрото, а само на видимото отвън. Така както океана може да си промени температурата в дълбочините, така и средата може да промени в малка степен същността на човек, но това изисква огромни външни промени, продължаващи много дълго време.

Да погледнеш назад в човешката история е като да погледнеш в бездна, но за да разберем нашето минало и самите нас, трябва да погледнем в нея. В историята откриваме доказателства за хаоса и ирационалността на човешката природа. Откриваме и доказателства за правдивостта на Шопенхауер, затова трябва да изучаваме историята не за да демонстрираме прогрес в начина

си на разсъждение, а от философска гледна точка и фокусирайки се върху антропологията.

Използването на евристика и други видове обобщения на реалността представлява част от човешката психика. Ще представя идеята, че най-добрите решения се взимат, когато активно се анализира дадената ситуация и се отдели време за претегляне на различните възможни подходи. За съжаление, това е твърде енергоемък и времеотнемащ процес. Ако пилот на самолет види друг самолет да се приближава директно и не вземе решение как да промени своя курс, то той ще бъде мъртъв преди да успее да вземе добре обмислено решение – затова и пилотите са тренирани да завиват надясно още в самото начало. Проблемът се получава, когато обучението е погрешно или мигновено решение се взема въз основа на погрешно разбиране – тогава умират хора.

В тази подглава ще се задълбоча във въпросите, свързани с идеологията, културата и религията. Някои от тях са: колко хора могат да твърдят правдиво, че са искрени последователи на всяка една основна религия едновременно? В завършения труд ще представя по-подробно своето мнение, че те не са твърде много. Същото се отнася и за самообявените политически пристрастия, независимо дали те са ляво или дясно центристски, или консервативни. Има малко място за другите, щом си част от тоталитарна идеология.

Ще разгледам по-задълбочено институционализираната лъжа като част от корпоративната култура. Някои от заключенията водят до предположението, че ако дадена институция е откъсната от реалността и в нея е разпространено мнението, че дадено нещо е постижимо, то тогава не е учудващо служителите да докладват на своите шефове такива резултати, които представят това като постигнато. Разбира се, отново ще подчертая идеята, че лъжата трябва да изглежда правдоподобна за слушателя.

Всъщност всяко едно изказване изисква някакъв вид обосноваване или поне то трябва да изглежда разумно, ако в момента не може да бъде обосновано. Ще постулирам обаче, че лъжата

представлява по-голяма част от публичната сфера, отколкото от ежедневното ни общуване с другите хора – просто защото нуждата от лъжа присъства в по-голяма степен в първата ситуация. Предполага се, че ние нямаме нужда да знаем истината зад това което силните на деня ни казват, че се случва, затова ни се предлага удобно обяснение.

Това, което казваме, може и да представлява вид субективна истина (която всъщност може да е напълно невярна), но въпреки това не сме вид, който се опитва да заблуди всеки през цялото време. С това се изчерпват и целите, които съм си поставил в тази глава, и сега ще преминем към кратък обзор на последната глава, засягаща публичната сфера.

Глава 4

Публична сфера

Глава 4.1

Изложение на концепции

В тази глава ще обсъдя идеологията, културата и икономиката. Някои от източниците, използвани най-много от мен тук, включват Жижек, Хабермас и Джон Грей. Използвам и други важни източници, но тези, които споменах, са и тези върху които основавам главно тезата си.

В тази част ще разгледам интернета и концепциите за мултикултурализъм/ глобализъм. Ще представя мнението, че интернетът е изолирал всички индивидуални гласове в света, вместо да ги обедини. Може да се направи изводът, че няма реална разлика между публичната и частната сфера. Всички сме свързани в глобален план, което ни прави част от публичната сфера,

но сме изолирани и поставени в своеобразни отделни категории от различните си IP адреси и физическо местоположение, което ни приобщава към частната сфера. Ще видим, че сме преминали отвъд модерното масово общество към пост-модернистичното глобално общество, обединени от технологията и от консуматорската идеология. Това означава, че е трудно да очертаем ясна линия между идеология и култура - въпрос, който ще разгледам по-подробно.

Тези, които все още се придържат към обещанията и целите на Просвещението, постъпват така от страх пред непознатото, подобно на ситуация, в която се крие от обществото смъртта на монарх поради липса на престолонаследник (с цел да се избегнат масови бунтове по улиците поради липсата на яснота за бъдещето). Ще защита тезата, че моментът, в който умират идеите на Просвещението, съвпада с момента на разпадане на Съветския съюз и комунистическия експеримент. По-точно казано, смъртта на Съветския съюз трябва да бъде разглеждана като победа, а не като провал на социализма, защото може да се спори, че СССР е представлявал по-скоро авторитарен/тоталитарен режим, отколкото реален комунистически такъв. С това искам да заявя, че нямам за цел да обсъдя задълбочено особеностите на комунизма или тоталитаризма, въпреки че те са достойна тема за обсъждане.

Идеята, която излагам в тази глава, е, че основните ценности, на които се основава съвременната западна цивилизация, вече не са на почит. Грей би се съгласил, че завръщане към тези ценности не може да има, но аз постулирам, че истинността на това твърдение все още предстои да бъде доказана. Няма основание да се твърди, че нещата не могат да се върнат към предишно установен ред.

Това, за което може да се постигне всеобщо съгласие, е, че основата на обществото днес дължи началото си на Просвещението, но ценностите на този период не движат вече западното общество. Заблудата, че все още преследваме цели като разум, справедливост и морална безукорност, е съществена за правилното разбиране на съвременния свят.

Да гледаме на света през призмата на Просвещението би било погрешно. Просвещението и неговите ценности са наистина отмрели; и въпреки това поддържам мнението, че не трябва да изоставяме изцяло начина на разсъждение, присъщ на този период. Подобно на всички други пътища към нови начини на разсъждение, можем да започнем да формулираме идеи за разрешаване на проблемите на съвременното, като първо погледнем назад в миналото.

Ще разгледам накратко видове логически грешки, които са често срещани в публичната сфера. За да бъдем самите ние предпазени от *argumentum ad hominem*, то би било уместно да не забравяме важността на *ad hominem*.

Водачите на култове биха отнели нашата човечност, само защото изразяваме несъгласие с тях – те твърдят, че са тези, които решават кой е личност и кой не е. Моята теза, изложена в тази глава, гласи, че никой не е способен да отнеме твоята човечност, независимо колко жестоко се отнася към теб; никой не може да те превърне в нещо, което не си. С удоволствие ще използвам твърдението на Тома Аквински, че “Господ не може да бъде принуден да направи нещо, което ще доведе до това вече да не е Господ” и бъдейки добър продукт на секуларно-либералната хуманистичната идеология, просто ще заменя Господ с Човека.

Съгласен съм, че Просвещението се характеризира с утопизъм. Да, така е до определена степен – пример за това е идеята на Хегел за “края на историята”, в който ще постигнем съвършенство, след което ще продължим да живеем до края на света в пълна хармония; но да приемем, че това е гледна точка, присъща само на Просвещението, би било погрешно. Ще изследвам и обсъдя факта, че всички идеологии поддържат подобна теза – всички догматични системи от вярвания биха искали да ни убедят, че убежденията ни са правилни и само ако всички други ги споделяха, то щяхме да живеем в един съвършен свят. Съвременните комични образи, като тези на ислямистките и християнските фундаменталисти, са подобни на гъби и процъфтяват в сянката на големи разлагащи се трупове, като този на Просвещението. Те не

служат за нищо друго, освен да спомогнат за разлагането на тялото на приемника.

Ще изследвам по-задълбочено класическата консервативна гледна точка, че необразованите селяни не би следвало да интерпретират сами Библията, защото ще достигнат до погрешни заключения. Само на ръкоположените свещеници е позволено да четат и тълкуват Библията. В миналото католическата църква не успява да спечели битката и да запази това статукво, като впоследствие установяването на протестантски църкви води до промяна и до ситуацията днес (която според мен е за предпочитане).

От една страна е добре, че свободният обмен на идеи е необходим за прогреса, от друга страна е лошо, защото някои от тези идеи са опасни и погрешни. Свободата да правиш грешки е свободата да бъдеш човек, но струва ли си това, ако ни отклонява в неправилна посока? Поддържам мнението, че свободата да изследваме и да правим грешки е това, което всъщност не възпира, а движи прогреса, и следователно можем да кажем, че тази свобода и временните затруднения си струват цената. Въпросът ще бъде изследван по-задълбочено в дисертацията.

Ще покажа, че в днешни дни се позоваваме на разсъжденията на мислителите от Просвещението, така, както преди това те са се позовавали на разсъжденията на религиозно насочените мислители. Кант се позовава на Дънс Скот, Хегел – на класиките на Платон и Сократ. Разбира се, можем да се върнем назад и да отхвърлим идеите, родени от големите умове, за да създадем нещо сами по себе си, но не можем да унищожим погрешните фундаментални постулати на една идеология без да причиним срыв на цялата система. Аналогичен пример за това е да определиш източника на даден проблем – катастрофа, при която кола излиза от пътя и пътниците умират, като коренящ се в колелата. За да го разрешиш, проектираш нова кола, но без колела. Резултатът от тази логика е създаването на по-безопасно возило, с което обаче не може да се отиде никъде.

Фатални грешки могат да бъдат открити в идеология, която боготвори толерантността.

Може да е забавно да позволяваш да се формират култове, да бъдат боготворени извънземните или хората да се самоопределят като флуидно сексуални – ако тези групи са малки, можеш да се посмееш или да ги изучиш от любопитство. Проблемът се появява, когато тези идеологии станат извор на насилие, обикновено когато вече не представляват незабележим процент от малцинството и надхвърлят границата на десетте процента от обществото. Същността на толерантността се състои в това ние да приемем, че другите вярват в нещо различно, и тук ще изложим най-големите слабости на такава нагласа - например при ниво на крайна толерантност е приемливо да боготвориш извънземни и да си флуидно сексуален, следователно е логично допустимо да заявиш, че е твое право да изнасилваш и да убиваш.

Ще опиша продължаващия и до днешно време сблъсък на идеологии/култури и икономически системи като текуща война на цивилизации. Войната, която се води днес, не изисква бомби, огнестрелни оръжия или куршуми (въпреки че те са неин симптом). Това е идеологическа война – такава, която сме необучени и неекипирани да водим и която, както последните вътрешни и чуждестранни конфликти показваха, губим с лекота. Може ли война на идеологии да бъде спечелена само с куршуми и бомби? Разбира се, но само ако познаваме добре врага и заплахата, която той представлява. Намирам философията на Сун Дзъ и Макиавели за много полезна в това отношение. Твърдя, че слабостта ни се състои във факта, че идеологията ни скрива от нас фундаменталната идея, че другите всъщност не споделят нашите ценности и цели.

Ние сме достатъчно наивни да вярваме, че всички сме равни, свободомислещи и разбираме останалите. Следователно всички тези куршуми и бомби няма да имат дълготраен ефект или поне не повече, отколкото откъсването на мъртвите листа от едно дърво би довело до смъртта на същото това дърво. Когато римляните се опитват да премахнат християнската вяра, те откриват, че начинанието наподобява отрязването на глава на хидра – когато отрежеш една,

две други се появяват на нейно място. Раната трябва да бъде обгорена – няма да се появят повече глави, ако плътта е мъртва. Това обаче не възпира Западната римска империя да продължи да обезглавява.

Начинът, по който се справяме с различните заплахи за нашата цивилизация днес, наподобява този мит. Малкият по размер проект, състоящ се в премахването на лидер на сегашна терористична клетка или на следваща такава, когато тя възникне, не е много по-ефективен от късането на листа от дърво. Докато живее дървото, ще поникват и нови листа. Сегашната политика се опитва да ни убеди, че можем да продължим да късаме листата по-бързо, отколкото те се появяват, което със сигурност е безполезно начинание, подобно на това Херкулес да продължи единствено да реже главите на хидрата. Това е смисловата рамка, която използвам в тази глава, за да опиша идеологията и нейните лъжи – рамка, която според мен използваните източници подкрепят.

Ако Херкулес беше продължил да реже главите, то те биха продължили да се появяват отново и отново и множат, докато най-накрая героят не бъде надвит и убит. Нужна му е била нова стратегия - такава, която да излекува слабостите на предишната. Проблемът не се състоял в отсичането на главите, а в израстването на нови такива – подобно на ситуацията в сферата на контра-тероризма в днешно време. Всичко това, разбира се, е валидно само в случай, че не съществува вероятност Херкулес да не е искал да убива звяра, а просто да се е наслаждавал да реже глави безкрайно поради самата своя склонност към насилие, което е малко вероятно.

Проблемът за нас, подобно на този за Херкулес, е, че водим битка, която не можем да си позволим да загубим. Ако човек продължава да използва едни и същи губещи тактики, като си играе и провокира врага достатъчно дълго, то накрая ще бъде хванат натясно и победен. Аrogантността и глупостта на Римската и Византийската империя са свидетелство за това. Те със сигурност са притежавали богатство, завидни способности и човешка сила да продължават

развитието си и до ден днешен, но това, което причинява техния крах, както и този на други империи в миналото, и ще продължава да го причинява в бъдеще, е серия от катастрофални грешки, които ескалират и влошават все повече ситуацията. Империи обикновено не загиват славно, а изгниват отвътре навън, след което изкипяват и се превръщат в пара. Не разглеждам възхода и падението на цивилизациите като неизбежно или естествено, а приписвам действителни слабости от философска гледна точка като причина за тяхната смърт.

Днес изглеждаме фокусирани върху исляма като основен съперник в идеологическата борба на цивилизациите. По времето на Хегел той е приеман за организирана външна заплаха, идваща от Османската империя, но в днешно време следва да бъде разглеждан по-скоро като вътрешна заплаха, която вече не се представлява основно от военно-милитаризирана борба, а от маса от цивилни и техните идеи. Желанието на последните да сринат основите на Западната цивилизация е намерило непредвидени сътрудници в други социални движения, като радикалния феминизъм, мултикултурализма и политическата коректност (РФМПК), които се стараят да изкоренят всякакво враждебно насочено отношение към различните в обществото. Както при човек, умиращ от СПИН, всичко, което е нужно, за да умре приемникът, е една последна фатална инфекция. Разглеждайки този въпрос нямам за цел да дехуманизирам даден човек или група от хора, а да илюстрирам заразното и опасно естество на идеологията.

Има ли вероятност автоимунното заболяване, от което страдаме, да претърпи обрат и да започне отново да защитава тялото от болести? В тази дисертация ще разгледам различни възможности в това отношение, но в края на краищата ще подкрепя мнението, че въпреки че не е възможно да знаем нищо със сигурност, то все пак такъв развой е крайно невероятен. Когнитивният дисонанс кара хората да пренаписват или пренебрегват реалността, ако тя не отговаря на тяхната идеология. Ще обсъдя подробно съкращението РФМПК и неговата основна цел - свободата на словото.

Използвайки разнообразни стратегии, РФМПК убива способността и желанието на крайно консервативните хора на Запад да изразяват своето мнение. Тези стратегии на движението за политическа коректност нямат никаква друга цел, освен унищожението на статуквото. След като веднъж Западната цивилизация е напълно унищожена (чрез пълната забрана на свободата на словото), само тези, които дават израз на исканията си чрез сила, ще имат някакъв глас. Ще изложа идеята, че Западната цивилизация, такава каквато я познаваме (основаваща се на идеите на Просвещението за рационалност, равноправност и свобода на словото), е почти отряла в момента, тъй като всички подкрепят установяването на някаква разновидност на закон против израза на критика и омраза. Добрата новина е, че идеологията живее и се разпространява във всеки един от нас. Апаратът (движението на Просвещението), погледнато в по-голям мащаб, който е дал основа на идеологията, която използвам в ежедневието си, може и да е официално (“легално”) обявен за мъртъв, но докато аз и другите мои съмишленици сме живи, то има надежда, че този апарат може да функционира отново. Това, разбира се, е малко вероятно – не повече отколкото това, тези, които споделят топли чувства към бившия СССР, да видят отново възстановяването на този конкретен начин на живот.

Твърдя, че посоката, в която сме се отправили в днешно време, води до установяването на форма на деспотизъм. Ще изследвам по-задълбочено явлението на възхода на крайно десните политически възгледи и причините за това от философска гледна точка. Ще изложа тезата, че деспотизмът може да бъде добър или лош (обикновено лош), въпреки че това зависи от естеството/природата на деспота. Вероятно е това в бъдеще да бъде корпоративен деспот, подобен на корпоративните дрони като покойния Стийв Джобс, които обществото днес боготвори. Доналд Тръмп изглежда е най-близкият съвременен кандидат от този архетип. Трудно е да се даде точно предположение или оценка, тъй като промяна към такъв политически

ред е отражение на по-сложна и мащабна серия от събития.

Тъй като преминаваме през период на деглобализация, би било добре периодът на деспотизъм почти да съвпадне с най-високия връх на това дестабилизиращо явление. Когато основите на живота биват заплашени в най-висока степен от хаоса, протягаме ръка към най-сигурната форма на контрол, която имаме, и това е деспотизма. Единственият лек за една екстремна форма е установяването на друга екстремна, но противоположна като посока форма; това е и причината по време на краен хаос, хората да желаят нещо или някого, който им предлага стабилност.

Оттук нататък ще разгледаме и изследваме естеството на публичната сфера, за да можем да постигнем по-задълбочено разбиране на всички тези странни и загадъчни промени в нашата култура и как другите култури реагират и се променят вследствие на събития, които ги заплашват по някакъв начин, както и защо това е важно за философията. Историците предпочитат да разглеждат какво се е случило и причината за това в много тесен контекст на няколко последователни събития (например Първата световна война започва поради убийството на австро-унгарския престолонаследник Франц Фердинанд). Философията, от своя страна, трябва да разгледа трудния въпрос “защо” и за да можем да изследваме сложни теми като тази, то трябва да разберем значението на определени основни концепции, отнасящи се до публичната сфера.

Тези, които са в бизнеса на разпространяване и насърчаване на идеологията, като журналисти, политици или маркетолози, вече са се доказали като безрезервни слуги на установената и одобрена идеология. Избраните за достойни са тези, на които им е разрешен достъп до най-високите ешелони на академичните среди и правителствените или корпоративни институции. Образованието, интелектът и способностите се приемат за маловажни от централните сили на идеологията. Само на тези, които са се доказали като надеждни в

продължение на десетилетия на наблюдение и индоктринация, ще им бъдат предложени позиции, от които могат да пропагандират дадени идеологии. Това е едно много доходно и съблазнително занимание, затова някои учени ще напишат всичко, за да подкрепят дадена теза, ако им бъдат предложени достатъчно пари. Ще постулирам, че дори и най-морално здравият индивид може да достигне точка на пречупване, и ще открием, че моралът, в най-добрия случай, се използва само когато е удобно.

Това, което си мислим, че знаем за хората, всъщност е повлияно от нашата идеология. Един от въпросите, на които се надявам да дам отговор, е как може да се нанесе вреда на целева вражеска група. Тъй като съм запознат с авиационната индустрия, обичам да използвам подобен вид аналогии в моя труд. Ще се опитам да отговоря на предишния въпрос, като представя идеята, че постигането на дадената цел е просто въпрос на заглушаване на дисидентите и получаване на най-много медийно внимание. Също като заглушаването на радарна система, всичко, което е нужно да се направи, е да крешиш достатъчно силно и дълго и никой няма да може да разбере нищо от чуждото послание. Ако съперническа организация публикува статия, изобличаваща практики, засягащи интегритета на твоята институция, то тогава трябва да публикуваш десет пъти повече статии, които изобличават на свои ред тази организация (независимо дали те представят истината или не).

Едно от важните неща, които следва да запомним от тази глава, е, че разчитаме на другите за всичко – насоки как да се обличаме, какво да ядем или купуваме, къде да почиваме или как да гласуваме. Поради голямото разделение на труда в нашето общество очакваме да има експерти във всяка една област, когато в действителност това очакване е нереалистично. Основна част от нашата идеология ни принуждава да гледаме нагоре за насока и одобрение. На това да действваме по наше собствено желание, се реагира с презрение, изолация и наказания.

Предполага се, че нищо не може да се направи без предварително разрешение от тези,

които имат власт. Вярвам, че дълбоко в себе си в началото на живота си разсъждаваме независимо, но това поведение се променя под влияние на държавното образование и продължава през зрелостта ни. Трябва да се подчиняваме или структурата на обществото ще се разпадне – глупава идея (тъй като много структури съществуват без да са зависими от толкова широка основа), която ние никога не оспорваме. Идеята за равното разпределение на броя хора в основата и върха на обществото е чужда на повечето от нас. Свикнали сме да бъдем управлявани от малка конспиративна организация от хора и всичко друго е немислимо.

Твърдя, че идеологията изисква насилие, но изпълнението на това нейно условие представлява опасна игра. Фашистката идеология е изисквала твърде много в този аспект и заради това изгаря много бързо. Християнското изискване за насилие е наподобявало странен звяр през годините – като се започне от пълното умиротворяване, довело до арабските завоевания от края на класическия и средновековния период, и се стигне до откритата агресия, довела до кръстоносните походи и религиозните войни през ранния модерен период. Ще изложа тезата, че днес християнството е напълно безсилна политическа идеология, която не предлага никакви решения на проблемите на съвременната действителност (а тези, които предлага, няма никаква власт да наложи).

Ислямът винаги е бил агресивен и експанзионистично настроен, но, подобно на фашизма, се е изчерпал поради своята агресивност – по времето на Хегел, той вече не представлява организираната политическа сила, която има възможност да заплаши Европа. През съвременността на свой ред не се състои от нищо повече от сбирщина от милиони объркани и ядосани хора, които щурмуват всичко, до което могат да стигнат пеша или плувайки. Тази форма на експанзия със сигурност е ефективна, понеже европейците нямат представа каква се случва и защо, тъй като те очакват нашествениците да носят униформи и да подриват властта на правителството или, с други думи, да се държат като европейски нашественици.

Забавното е, че тези нашественици носят цивилни дрехи и действат с одобрението на правителството! И все пак, има още няколко останали организирани ислямистки групи по света – например в страни като Иран и Саудитска Арабия, но това се променя бързо и фактите със сигурност не са в тяхна полза. Нито прогресията, нито регресията са гарантирани и предстои да се види в каква посока ще се развие дадената ситуация. Надявам се да обсъдя всичко това в тази глава. Не се интересувам твърде много от конкретната политика на религията, а от нейните характерни качества, чрез които можем да постигнем по-задълбочено познание за културата и идеологията.

Ще изложа тезата, че идеологията живее във всеки един от нас. Ако тя умре във всички наши сърца, няма да може да се съживи. И все пак тя не е статична, а се старее непрекъснато да се адаптира към новите обстоятелства, докато не бъде заменена от нещо друго, както става с и убежденията и вярванията. Съвременната глобална идеология е пряка роднина на движението на Просвещението, което представлява единен, безграничен свят на мечти за универсални човешки права, демокрация и ред.

Нихилизмът е задължителен резултат от срива на идеологията, защото само нихилизмът може да ни накара да приемем, че нито една перспектива или утопия не може да ни предложи смисъл в този свят – само ние сами за себе си можем да осмислим света. Да се тревожим за истинската природа на лъжата означава да се самозаблуждаваме, защото познатата лъжа не е равнозначна на непознатата истина. В тази дисертация смятам да дам отговор на въпроса защо това е така.

Не можем да си представим собственото унищожение дори изправени пред лицето на провал или смърт. Същото се отнася и за идеологията – тя не може да си представи света по различен начин от този, по който самата тя го обрисова. В ситуация, в която идеологията се изправя срещу друга гледна точка, шокът, страхът, омразата и негодуванието са често срещани

реакции. Всички велики революционери, които виждат недостатъците и въвеждат промени, непременно се считат за бунтовници и узурпатори през тяхното собствено съвремие. Човек може да се придържа само към една единствена идеология и силата ѝ да го направи сляп за всички други перспективи е абсолютна. Тя упражнява контрол над емоциите и ние нямаме начин да отхвърлим тази нейна власт.

Някои от въпросите, които ще поставя в тази връзка, са “Могат ли хората да са толкова слепи и все пак да са в позиция да водят философска дискусия? Какъв е отговорът на въпроса на Еразъм?” Простият отговор гласи – разбира се, че не. Не можем да обясним обективните аргументи на тези хора повече, отколкото можем да опишем яркото слънце на сляп човек. Слепецът може да усети топлината, но никога няма да види светлината, своеобразно казано. Робите на догмата, слепи по отношение на своята заблуда, не притежават по-голяма способност за свободно мислене от една лампа. Тези, които не са нейни роби, също са лишени от свободна воля, но разполагат с по-дълга каишка или въже и могат да се разхождат – разбира се, колкото по-дълго е въжето, толкова повече от обективната реалност са в състояние да изследват. Защо е така?

Точно както някой, който носи превръзка на очите, вижда по-малко от някой без такава, то така и нашето зрение по принцип (що се отнася до физическата способност да виждаме картини и абстрактната да виждаме обективната същност на нещата), дори без превръзка, е по един или друг начин ограничено – един индивид вижда по-добре дадено нещо от друг и колкото повече вижда, толкова по-ясна представа може да си изгради. Да виждаш колкото е възможно по-далече, ти позволява да забелязваш приближаващите опасности, което на свой ред ти дава възможност да планираш в съответствие, противоположно на проявяването на импулсивна реакция след “удар по коляното”, тоест след като събитията вече са се случили. Затова голямата заблуда на идеологията, според мен, е, че кара умът ти погрешно да възприема видяното като

обективно реално. Можем да разгледаме този ефект като подобен на носене на очила за виртуална реалност.

Следователно да идентифицираме и да отхвърлим идеологията, означава да постигнем свобода. Но да се действа в открито неподчинение срещу Бог, правителството или друг авторитет, не означава да се избегне идеологията – ние все още играем по нейните правила. Изкуството също следва да се разглежда като една от по-повърхностните представи за реалната природа на нещата, понеже то е израз на идеологията и нейния най-силен съюзник - въображението и това как нещо се възприема от ума. Какво остава след като премахнем това влияние, след като не участваме вече в тази игра? Може би нищо – тук вече навлизаме в непознати води.

Когато една идеология започва да губи значението си и да умира, това се усеща от нейните поддръжници като срыв в психиката на обществото. Ако ставаме свидетели на множество прояви на депресия или други личности и умствени разстройства, това е надежден знак, че системата, в която това се наблюдава, е в колапс. Не твърдя, че всички прояви на умствени заболявания са признак на разпада на дадено общество, но, както и при нашето фрактално поведение, такова явление със сигурност говори за подобен процес, ако се наблюдава из цялото население и през продължителен период от време. Ако трябва да посоча точката, в която Западната цивилизация умира във вида, в който я познаваме през 20ти век, то това ще бъде разпадането на Съветския съюз и с него и края на Просвещението.

Очевидно е, че горепосочените идеологии не са напълно отмрели, понеже все още живеят в сърцата на много хора, но това със сигурност не включва по-младото поколение. Онези, които са живели по време на СССР, са си отишли, което се отнася и за основите на принципите на Просвещението. Ако трябва да посочим дата, в която ценностите на Просвещението ще изчезнат напълно, то можем да направим това само с приблизителна точност. Като се има предвид, че

хората не са способни да разсъждават съзнателно преди да навършат 7г., и определим приблизителното време на смъртта на Просвещението като 1990г., следва, че хората родени през 1983г. или по-рано биха били тези, които са израснали с идеалите на Просвещението. Нека приемем, че всеки от тях живее до дълбока старост и достигне 90-годишна възраст - това означава, че можем да очакваме всички просвещенски идеали, които са част от основата на обществото, да бъдат де факто елиминирани до 2073г. , когато те ще продължат да съществуват само официално на хартия.

Повтаряща се тема в моята дисертация е, че прогресията или регресията не са гарантирани, така че, когато достигнем 2073г., можем да се окажем в по-добра или в по-лоша ситуация – но със сигурност ще има промяна и няма да живеем повече в свят, определен от рамката на Просвещението. Това е просто преценка, основаваща се на информацията, която имаме днес. Но означава ли това, че идеологията е отговорна за обществения морал и благо?

Разбира се, моралната дисциплина е една от основите на идеологията. Желаяем нейното ръководство и насока, за да предадем смисъл на живота. Когато сме заплашени, молим за нейното внимание. Спомням си, че след атаките срещу Световния търговски център новинарските станции никога не са имали толкова висок рейтинг и толкова много зрители – хора, готови и желаещи да слушат говорителите и мнимите експерти.

Твърдя, че историята на идеологията е основана около историята на религията. Първи са езичниците, които поставят духа и естеството на човека в ръцете на боговете. Боговете се приемат за възплъщение на човешката природа, като всеки от тях притежава перфектен човешки облик, който съвпада със собствената му перфектна човешка природа – например Марс, богът на войната, е изобразен като мускулест, корав и безстрашен хоплит. Монотеистите взимат естеството на човека и го поставят в неизвестното – в един Бог, който дори не се намира на тази планета. Монотеизмът се развива добре, докато хората не започват да се съмняват в своята

божествена природа в резултат на идеологичния шок, който изживяват благодарение на трудовете на Дарвин и неговите съмишленици. След това научният материализъм премества неизвестното естество на човешката природа от Бога към убеждението, че собствените ни умове могат да хвърлят светлина върху тайните на човешката същност и на познатата ни вселена.

Когато търсиш да получиш усещане за цел и смисъл от дадена организация или от другите като цяло, ти им предаваш контрола над собствения си живот. Те никога няма да ти дадат напълно чувството, което желаеш, или ако го направят, то това ще е на много висока цена – твоето пълно покорство. Духът, както тази концепция се разбира от Хегел, се представя като това чувство за независимост и смисъл, което всички притежаваме, но което не се намира във физическата реалност.

Истината се намира там, където бойното поле на идеологията определи. Коя е правилната гледна точка – намира ли се истината в самите нас или монотеистите са прави и тя се съдържа в Светото Писание? И все пак, ако второто твърдение е вярно и истината е в този текст, а ние я желаем повече от всичко, то защо толкова малко хора четат Библията и защо има такова нежелание от страна на Църквата да позволи на хората сами да я четат? Задавам тези въпроси, за да акцентирам върху другите мои идеи, изложени в тази глава, а не защото искам да започвам теологична дискусия.

Това, което ще изложа като теза, е, че вероятно тези книги не съдържат действителни и абсолютни истини за самите нас – може би това, което наистина искаме, е просто да бъдем приети и обгрижвани от тези около нас. Хората в действителност почти никога не полагат усилия да прочетат нещо, което претендира да им разкрие тайните на живота, и затова те се уповават на мнението на малкото измежду тях, които са направили това. В 21-ви век такова поведение може да изглежда глупаво, но познавайки нашата природа, е разбираемо. И все пак, проблемите от миналото съществуват и днес в сферата на науката и хуманизма. Вместо ордени

от действителни свещеници, имами, монаси и калугери, имаме ордени от генетици, теоретични физици, лекари и бюрократични лидери. С това можем да преминем към подтема 4.2 – Култура.

Глава 4.2

Култура

Главните въпроси, на които искам да отговоря в тази част, са свързани с това как културата се отличава от идеологията и икономиката. Основните теми, които ще разгледам, се отнасят за “човека като част от културата”, нихилизма, религията, лудостта, технологията, сексуалността, концепцията за време и накрая - науката.

Не съм съгласен с тезата, че нищо не съществува отделно от своята интерпретация. Да, някои от умствено болните или лудите са неспособни да схванат и най-простата идея, но те следва да не бъдат включвани тук. И все пак, концепцията за лудостта е в действителност културно обусловена в много аспекти. Да вземем за пример атеистите в Нигерия – в тази страна да се обявиш за атеист е равнозначно на това да се признаеш за луд и да те насочат към най-близката психиатрична клиника. Други субкултури, с които съм запознат, смятат свободното мислене за лудост, затова когато се обсъжда лудостта, следва да се вземе под внимание културната рамка, в която тя се разглежда.

Ще помоля читателя да си представи културата като вид растение и идеологията като почвата, в което то расте. Някои растения процъфтяват в определени климати и почви. Западната демокрация, като едно вечнозелено дърво, може да се развива доста добре в студения и влажен климат на север, но бързо да загине, ако се пресади в пустиня или степ. Всичко в една екосистема зависи от заобикалящата я среда. Идеологията предопределя средата, която от своя

страна поражда други явления, например културата, и ги кара да растат и да процъфтяват. Все пак вярвам, че Ницше е прав да отбележи, че собственият ни морал и етика ограничават естествените ни пориви, било то за добро или за лошо. Донякъде е вярно, че това, което ни определя, е начинът, по който оценяваме и организираме нещата.

Културата се учи, а всичко научено може да бъде забравено – противно на първичните ни инстинкти или подсъзнателни подбуди. Затова културата е поставена на по-високо функционално ниво от идеологията. Ясно осъзнаваме как културата управлява нашата мотивация. А какво да кажем за подкатегиите на културата, като например религията? Може ли да приемем, че религията също се учи, но в нейната основа е система от отрицателни чувства на вина, отговорност и жестокост? Може ли да се разглежда проявата на жестокост като отговор на други прояви на жестокост?

Някои субкултури изпитват удоволствие от това да обръщат ценностите на мнозинството срещу самото него с цел облагодетелстване на малцинството. Има хора, които ни внушават вина, като приемат ролята на жертва. Излагат доводи и ни убеждават, че сме в грешка, и че трябва да се държим по различен начин. Би трябвало да се засраим! Съществувайки, сме пречка за всички добри и невинни хора по света. Културата ни убеждава в концепцията за доброто, но ни продава едно робско добро. Като се поддаваме на исканията на тези, които ни карат да се срамуваме от самите себе си, ние ставаме все по-слаби и накрая биваме поробени.

Да не обиждаш следователно е слабост. Ето защо - и това е повтаряща се идея в моята дисертация - културата на “борещият се за справедливост войн” е част от мултикултурализма и представлява вродена слабост. Поради тази причина Западната цивилизация никога не е била в по-уязвима точка от своята история и отново твърдя, че мултикултурализмът ще изчезне в Европа до 2-3 поколения – може би след няколко поколения повече в Северна Америка. Надявам се да се окаже, че не съм прав.

Вярно е, че сили, произлизащи от определена култура, могат да накарат безразлични или достойни хора да извършат варварства и жестокости, които биха били немислими за тях в противен случай. Племенната култура и кръвните вражди са пример за това как конфликтите могат да продължават безброй поколения заради нещо, извършено в далечното минало и прието като обида. Следователно колкото по-сурови са законите (колкото по-жестоко е правителството), толкова по-лесно е хората да забравят повелите на собствената си култура. Ето защо жестоките диктатори стават причина за относителен мир в Средния изток (в сравнение с размириците, които може да се каже, че наблюдаваме по време на официално обявена демокрация). В зависимост от основната култура, нейното потискане или отдаването ѝ на по-голяма свобода може бъде отрова или дар за човечеството като цяло.

Намирам утеха в нихилизма, който според мен изглежда предлага временно решение на публичния аспект на проблема със заблудата. Докато идеологията ни пречупва, за да съгради отново от нас функциониращ участник в обществото, нихилизмът преобръща напълно идеологическото и културно естество на индивида, като го връща обратно към първоначалната липса на такова. Тази идеология представлява следващата логична стъпка в зората на просветлението. Но какво точно означава да си нихилист? Изглежда означава да си човек, който е приел напълно своята човешка природа, независимо дали това води до нещо добро или лошо, правилно или погрешно, тъй като тези концепции са неуместни в този случай. Да си нихилист означава да отхвърлиш субективната представа за света, изградена от човечеството. Това не означава, че ти отхвърляш реалността като цяло – ти я търсиш и изследваш, но си стигнал до заключението, че реалното не може да се открие, ако се използва субективен филтър.

Моралът на статуквото наподобява колело на хамстер – не можем да стигнем до никъде, ако използваме само морала за ориентир. Ще заема позиция, близка до тази на Ницше, и ще заявя, че моралът просто ни държи на едно място – нещо, което има стойност в очите на

културата, дължи това единствено на една субективна човешка конструкция. В основата на стойността стои вярата и оттам следва, че всяко вярване е основано в реалността. Без идеята за морал, която произлиза от едно свръхестествено същество, атеистът просто е насочил своята вяра от мистерията на религията/вярата към мистерията на човешката природа.

В тази подглава ще обсъдим по-задълбочено божествената природа и морала. Определяме греха и в какво се изразява той посредством Господ/ Исус Христос. Господ е този, който ни казва какво е грях - ако няма Бог, няма да съществува и грехът. "Грехът" не е акт срещу човека, а срещу Божествената същност. Следователно е правилно да се заключи, че богохулството и грехът не са възможни без наличието на правила, които да ги определят. Някои грехове може едновременно с това да нарушават други закони, като например да вредят на природата или другите хора.

Ситуацията е аналогична на тази с ограничението на скоростта на пътя - ако се премахне максималната разрешена скорост, то просто се премахва нейното превишаване като причина за наказание. Ако обаче въпреки това караш по начин, който застрашава теб или останалите, то това представлява съвсем различно прегрешение (дори и превишаването на скоростта да е част от опасното шофиране). Убийството със сигурност е грях, но е и прегрешение спрямо универсалните принципи на човешкия морал. Да споменеш напразно Божието име също е грях, но няма абсолютно никакъв ефект върху останалите хора (освен ако не ги накара да загубят своята вяра например) и следователно не е от значение за универсалния морал.

Тъй като културата има хиляди аспекти, разбирането ѝ в широк, общ смисъл е много трудно. Това е една от причините, поради която в този труд не може да се състави изчерпателен списък на това какво представлява тя в целостта си. Това, което мога да направя, е да представя колкото се може повече нейни аспекти - поне тези, които са видими. Старая се по-скоро да разширя полето на това, което се счита за известно, отколкото да предложи пълна и окончателна

оценка по въпроса. Със сигурност не съм в състояние да опиша културата в няколко страници и се съмнявам, че някой е способен на това.

Концепцията за Свободната воля не е отряла с християнската култура - хуманистите (и някои философи) са поели факлата по тази тема и са продължили да развиват идеята. Те наистина не трябва да се чувстват екзистенциално застрашени, ако научният детерминизъм се докаже като верен. Тъй като науката има много ясни граници на това, което счита за факт и което може да се изследва, то има предостатъчно място за субективно и хаотично изследване на непознатото и непознаваемото, с което философията да се занимае.

В тази подглава ще разгледам и някои от аспектите на сексуалността. Ще изложа тезата, че представите и понятията, свързани със секса, са се променили значително през годините. Не смятам, че сексуалният акт някога наистина е представлявал свят акт - тази идея е част от илюзията, създадена от религиозните и местните културни обичаи. "Най-старата професия на света" е заменяла сексуални услуги за други ценности откакто съществуват други ценности, които да се обменят. Ако сексът изобщо може да се разглежда като нечестив, то това може да се дължи отчасти на порнографията, но като цяло тези, които се опитват да продават мита за секса, се опитват да го представят като свободно и неограничено физическо удоволствие. То винаги е било такова до известна степен, но не винаги и не за всички. Мистериите и триковете, които заобикалят тази игра на чифтосване, която играем ние, хората, са културно обусловени – независимо дали представят секса като забавление или свят акт, те са декорация на нашите естествени пориви и са поставени в рамката на идеологията.

Друг въпрос, който обсъждам в този труд, е гордостта. Да вземем например популярната поговорка "Нужно е да си голям, за да видиш колко си малък всъщност". Поуката, която трябва да извадим тук, е, че обществото не изисква от своите членове да намират смисъл или удовлетворение в живота си, а единствено да служат. Това ни отвежда към посланията,

насочени към ниското самочувствие - въпреки че съществува илюзията, че правителството и популярната култура се стараят да насърчават самочувствието ни, то обратното е вярно в действителност. Лозунгите "Да, можеш!" и "Да, можеш да го направиш!" всъщност означават "Да, ще го направиш!" и "По-добре ще е да го направиш!" Примирияме се с тази злоупотреба, понеже вярваме, че я заслужаваме - колективно вярваме, че заслужаваме много от нещата, които ни се случват.

Не сме обречени завинаги да продължаваме да действаме и мислим по този начин - подобно на любовта, омразата към собствената личност се заучава. Състоянията на ума ни се променят заедно с тенденциите и прищевките на културата. Позицията ни сега се основава на научния материализъм, но това бързо се променя в момента в полза на чувствата спрямо фактите. Така че, ако културата се основава на вярата, то вярата на свой ред би следвало да е културно обоснована. Тя не е запечатана в нашия генетичен материал и следователно вярата в нещо се учи, не се наследява. Културата, подобно на идеологията, е сляпа по отношение на раса, пол и възраст.

Всички културни особености, с които се съобразяваме, се стремят да ни насочат към определени, поставени за нас цели - цели, които ако постигнем, получаваме награда. Ефикасността предполага по-малка загуба и следователно по-високо качество на живот, нали? Не винаги. Как се отразява масовото преместване на работни места в най-бедните части на земята на първоначалните страни-работодатели, в които сега има масова безработица? Разбира се, по-ефикасно е да се премести труда там, където има по-евтина работна ръка - тогава защо не се повишава качеството ни на живот и как да се обяснят почти три десетилетия на замразяване на заплатите?

Отговорът на този въпрос е, че хората, които печелят от съобразяването с моделите на ефективност, не са безработните фабрични работници, въпреки че те всички се позовават на

ефикасността като причина за подобно икономическо самоубийство. Илюзията за необходимостта от такава ефективност със сигурност представлява една от големите лъжи в публичната сфера. Ситуацията е равносилна на това да дадеш децата си на друго семейство, защото смяташ, че то може да им предложи по-голяма площ за живеене или повече играчки. Филмът-шедьовър "Гражданинът Кейн" ни показва, че единственото, до което води такъв начин на разсъждение, е да обезчувстви човек до степен, в която той се превръща в социопат. Ефикасността няма никакво отношение към други важни фактори като безопасност, любов (най-неефикасната емоция от всички, след омразата) или единност.

Позоваването на популярността на дадено мнение и други форми на логически заблуди могат да бъдат използвани, за да ни принудят да разсъждаваме по определен начин. Те могат да представят един малък проблем като голям (например последния вирус, открит в Амазонка) или да накарат малък проблем да изглежда голям (например глобалното затопляне или дериватите като финансов продукт). Как се вписва тази поляризация в културата? Тя се опитва да ни втълпи гледната точка, че светът е черно-бял. Част от това е и практиката да се набеязва изкупителна жертва - твърде лесно е всички наши проблеми да се припишат на една-единствена лесно разпознаваема група от хора.

Културата е наясно със собствените си ценностни системи и ги използва, за да продава това, което иска. Популизмът е пример за това - в Западната цивилизация исканията на масите просто трябва да бъдат удовлетворени, независимо от логиката или ефекта на такова действие върху населението.

Може би хората не са в състояние да изградят истинско гражданско общество - такова, което може да съществува в мир със заобикалящата го околна среда. А може би те са способни да постигнат това, но не искат, тъй като съжителството в хармония с природата не поставя човечеството в позиция над нея и всички останали. Гражданското общество не предоставя на

хората властта, която те желаят да упражняват над останалите, и мирното съжителство с природата не им осигурява надмощие над нея.

Дадена култура може да повлияе на различни народи в различни части на земята. Един такъв пример, който ще разгледам в дисертацията, е влиянието на гръко-римската култура върху африканските академични среди. Въпросът ми е - какво могат африканските интелектуалци да научат от гърците и римляните? Разбира се, в днешно време ние, западниците, считаме себе си за истинските наследници на тези отдавна отмрели цивилизации, но това осигурява ли ни близка връзка с тях от африканците, чиято интелектуална класа е продукт на европейската колонизация?

Идеологията определя стратегията, а културата - тактиката. Следователно е разбираемо културата да следва вродената ксенофобия на идеологията. Ксенофобията не е изначално погрешна (същото се отнася за която и да е фобия), тъй като на идеологията е известно, че съществува реалната възможност собственото ѝ влияние и власт да се определят от това, доколко добре отговаря на трите първични човешки въпроса. Тази тема ще разгледам позадълбочено в завършения труд.

Ще постулирам, че дълбоко във всеки от нас се крие тревогата, че всичко, което приемаме за даденост, е погрешно - че не всички отговори са там, където очакваме, че има подобър отговор някъде другаде. Това ни връща към третата вълна на феминизма. Това е културно явление, което набира скорост и наподобява радикалния ислям и движенията на "Борците за социална справедливост" и "Животът на афроамериканците има значение". Тези идеологии, родени през 60те години на миналия век, дават начало на съответните субкултури и пораждат все още нестихваща политическа активност, която доминира в цяла Западна и Централна Европа, както и в Северна Америка. Спокойно можем да заявим, че тези движения представляват статуквото в съвременната публична сфера.

Ако предположим, че съм необразован и крехък възрастен мъж, които има в миналото си изнасилване, грабеж и убийство и идва от изостанала страна като Пакистан или Афганистан, от което следва, че моята асимилация в консервативна култура като европейската би била невъзможна, то за да си намеря работа в Европейския съюз е нужно само да прекрача неговата граница. От друга страна, ситуацията е напълно противоположна в Северна Америка. Причината за това е, че европейската култура не желае добре образовани и здрави хора от западни държави, изповядващи западни ценности - те искат необразовани и склонни към насилие престъпници. Ако обратното беше вярното, то нямаше да има пречка западниците да се преместят в ЕС, докато хората от Пакистан или други подобни страни щяха да изпитват големи трудности да се установят там. Защо това е така?

Хората (имигрантите) от последно споменатите държави са най-добре управлявани от автократи-диктатори (те също така изискват по-малко като цяло - не желаят образование, получават по-малко от минималната заплата и т.н.) и следователно няма да се съпротивляват особено ако такъв диктатор се появи. Не претендирам, че притежавам задълбочено познание относно вътрешната дейност на законодателите - достигнал съм до тези заключения единствено от доказателствата, представени пред мен. Ще разгледам по-детайлно тази тема в дисертацията и очаквам да достигна с още по-голяма сигурност до тезата, че лъжите и заблудата са преобладаващи в публичната сфера. С това можем да преминем към последната подтема, разглеждана от мен, а именно икономиката.

Глава 4.3

Икономика

В тази последна глава бих искал да разгледам основите на икономиката, криптовалутата и значението на парите и тяхното влияние върху политиката и заблудата. Като цяло, епистемологията обхваща основите на това какво представлява знание и истина и как можем да достигнем до тях; поведението е това как реагираме въз основа на всичко, което получаваме като информация; идеологията е рамката на мисълта, докато културата е нейният проводник; културата, от своя страна, ни осигурява системите на вярвания и ценности/стойност, докато това как разделяме различните категории на стойност е взето под крилото на икономиката и финансите.

Как това ражда лъжите в публичната сфера? Финансовата система представлява крайният етап на измама в обществения живот. Митът за равенството е в основата на икономиката, затова тук ще направя кратък преглед на темата и как тя се отнася към един от основните разглеждани въпроси - масовата заблуда. Понятията силен-слаб и господар-подчинен стоят в основата на това изследване.

Някои вярват, че робите имат избор - да служат или да умрат. Това ли са единствените им предоставени възможности? Може би в съвременното ни вече не е така. Днес не е нужно да служим повече, тъй като не сме и нужни повече - парите могат да бъдат създадени от нищото и не се изисква те да бъдат добити директно от населението (например чрез данъци). От друга страна, силата и властта определят кое е ценно. Следователно самият живот (в този случай - хората), който определя и притежава властта, лежи в основата на всичко ценно.

Смъртните врагове никога няма да изчезнат (може би някои отделни такива - да, но не и идеята да имаш смъртен враг), защото няма да изчезне и вродената алчност - желанието да имаш това, което другите имат. Живеем на планета с ограничени ресурси, което означава, че не всички могат да имат всичко и не всички могат да са на върха.

Споменах по-рано, че слабите не желаят нищо повече от това да свалят силните до своето

ниво. Това е само първият етап – те знаят, че винаги ще съществуват силни и слаби, следователно слабите очакват да заемат мястото на силните, когато ги победят. Всичко това е в хармония със закона на природата, но икономиката не следва този закон.

Как можем да се отклоним от тези съвременни тенденции в областта на икономиката? Критичното мислене представлява добра отправна точка - човек трябва да постави под съмнение самите устои на съвременната икономическа теория. Икономическата теория би трябвало да наблюдава човешкото поведение и после да търси обяснение за него, а не да се опитва да го интерпретира по начин, който съвпада с вече създадена теория. Хората, които вярват, че пазарът ще възтържествува накрая, се заблуждават - те бъркат триумфа на господарите с техния собствен. Някои със сигурност ще успеят, но повечето няма да го постигнат. Парите не се интересуват от това кой ги притежава, а ситуацията е такава, че силните са в най-изгодно положение да ги притежават.

Що се отнася до криптовалутата - благородните метали, като злато и сребро, имат стойност, защото тези ресурси са ограничени и желани от останалите. Ограничените ресурси, които криптовалутите предлагат, представляват ценни числа, изписани на екран и придобити след обработване на сложни алгоритми от компютър. Златото и среброто имат практически приложения, но каква полза имаме от серия числа на компютърен екран? Не можем да ги принтираме и да се покрием с тях, нито да ги изядем. Всичко се основава на вярата и доверието. Вярно е, че криптовалутите не се поддават на правителствен контрол и представляват вид валута, която се обменя и използва директно между хората. Има само ограничено количество монети и пари, които съществуват под тази форма, и затова аз ги разглеждам по-скоро като стока, отколкото като валута, понеже единствената стойност, която имат, е тази, която някой е готов да плати за тях в долари.

Икономиката оказва влияние на идеологията, както и обратното. Ако една икономическа

система работи добре, то идеологията ще се възползва от това и подкрепата за нея ще се увеличи. Голямата заблуда тук се изразява в лъжата, че хората имат избор, което е аналогично на измамата, свързана със свободата на избор по отношение на други аспекти от нашия живот. ПарЕкон (икономическа система, в която всеки взема участие във взимането на решения пропорционално на степента, в която тези решения влияят върху живота му), либертарианството и комунизмът са част от една и съща илюзия и всички те ще бъдат подробно разгледани в завършения труд.

Съществува само това, което е. Следователно икономистите не са нищо повече от врачки, а хората действат по начина, по който са били обучени. Това, което философите трябва да направят, е първо да наблюдават света и след това да образуват теории и аргументи, които да напасват с обективната реалност. Можем да разширим темата и да сравним "различните" с хората, които са агенти на Господарите - да съпоставим тези, които се стараят да затвърдят устоите на идеологията и статуквото спрямо тези, които се опитват да ни помогнат да постигнем едно по-добро разбиране на човешкия опит, и вместо да се крият зад идеологията, я разобличават.

Заклучение

Тезите и мненията, изложени тук, като цяло обхващат основните идеи, които искам да разгледам в завършената дисертация. Моята искрена надежда е, че другите ще сметнат този труд за също толкова провокативен и интересен, докато го четат, колкото беше той за мен, докато го създавах. Надявам се, макар и условията, в които провеждам изследването и пиша дисертация, да не са идеални, това да не повлияе негативно на качеството на завършения труд. С това искам и да заявя, че напълно приемам възможността да бъде доказано, че не съм прав, и в такъв случай очаквам с желание възможността да науча от това.

Достигнал съм до тезите, които съм изложил и подкрепил тук, чрез преглеждане на най-добрата налична за мен информация до този момент и те представляват най-добрите отговори, които мога да дам на въпросите, които съм поставил. Като цяло, този труд не ми внушава усещане за завършеност, което може би следдипломната квалификация предлага в своя край, а замайващ страх от това, че светът тепърва се отваря пред мен и предлага толкова много философски въпроси, които изискват сериозно изследване и обсъждане. Предполагам, че единственото ми съжаление е, че не съм предприел това начинание по-рано, но честно казано никой от нас не може да се възползва в миналото от перспективата, която има днес, следователно трябва да се гледа към бъдещето, а не към миналото.

Основният принос, който искам да дам в областта на философията чрез моята дисертация, е едно по-добро разбиране на човешката природа – защото като разбираме защо действаме по определен начин, ние се приближаваме още повече към установяване на очертанията на човешкото съвършенство. Изложените тук идеи са различни и обхващат няколко дисциплини, но това се дължи единствено на факта, че философията се нуждае от щателно преразглеждане на някои от своите гледни точки. Живеем в интересно време - такава, в което се наблюдава известна липса на догма във философията и което следователно ни предлага рядката

възможност да започнем наново и да помогнем човечеството да достигне своя потенциал.

Основни приноси

1. Опитвам се да дам по-широка интерпретация на темата за човешкото поведение, като я разгледам от гледната точка на различни дисциплини – от математиката до социалните науки и психологията, като изводите се правят в контекста на континенталната философия. Не ми е известно досега във философията да се прави опит за обсъждане на концепциите за фракталите, безкрайността и икономическите теории, във връзка с философията на човешкото поведение.
2. Чрез предлаганите възгледи за човешката природа разграничавам естеството на лъжата от преобладаващите представи за морал и етика и отговарям на въпроса защо това поведение (лъжата) е толкова разпространено в публичното пространство.
3. Мисля, че успех правилно да обединя в едно света на субективната и обективната истина. Като вярно определим и квалифицираме двата вида истина, можем по-добре да ги използваме и обсъдим във връзка с темите, в които срещаме и разглеждаме тези понятия. В този случай вече мога да разгледам дадена тема, като определя какво в нея може да се дефинира като субективно и обективно и после да приема двата аспекта такива, каквито са те всъщност. Не поставям един вид истина над друга (това, само по себе си, е акт на преписване на субективна стойност – нещо, което се опитвам да избегна), а просто отдавам дължимото на всяка една от тях.

4. Научните опити за установяване на лъжата са осмислени със средствата на философията. Чрез обсъждане на научните и философски възгледи за лъжата концепция за лъжата е поставена на подобаващото ѝ място – извън сферата на обективното в сферата на субективното.
5. Концепцията за свободната воля е разгледана от нова гледна точка, според която не сме напълно неподвластни на влияния, които ни карат да действаме и мислим по определен начин, а притежаваме сили и стратегии, които можем да използваме, за да се извлечем максималното от дадена ситуация.
6. Чрез предлаганите разбирания за вяра, идеология и култура се постига по-адекватен възглед за това що е лъжа.

Библиография

1. Anonymous *The Morning Call* [San Francisco] Wednesday June 06, 1894.
2. Aldous Huxley *The Doors of Perception & Heaven and Hell* (Toronto: Random House of Canada, 2014).
3. B.F. Skinner *About Behaviorism* (New York: Vintage Books, 1976).
4. Edward L Bernays *Propaganda* (New York: Horace Liveright, 1928).
5. G.W.F. Hegel, G.B. Baillie, trans., *The Phenomenology of Mind* (Mineola, New York: Dover Publications, 2003).
6. G.W.F Hegel, Trans. S.W. Dyde *Philosophy of Right* (Kitchener: Batoche Books, 2001).
7. Hassan Ugail, Moi Hoon Yap, Bashar Rajoub *Face Reading Technology for Lie Detection* (University of Bradford).
8. John Christman *Social and Political Philosophy – A Contemporary Introduction* (New York: Routledge, 2002).
9. John Gray *Straw Dogs – Thoughts on Human and Other Animals* (London: Granta Books, 2002).
10. Paul Aurich, edr., *Bakunin on Anarchy* (New York: Vintage Books, 1971).
11. *Quotes for Thusla Doom* <http://www.imdb.com/character/ch0008155/quotes> Last accessed 15 Nov 2016.
12. Sarah Gorham *The Art of Lying* (Quarterly West, Spring/Summer 2007 – Issue 64).
13. Sun Tzu trans. Lionel Giles *The Art of War* (The Puppet Press: Department of Oriental Published

Books and Manuscripts. British Museum, 1910).

14. Sven Bernecker & Duncan Pritchard, Michael P. Lynch, eds., *The Routledge Companion to Epistemology* (New York: Routledge Press, 2011).